

**АПЕЛАЦИОНЕН СУД
БИТОЛА**

**Б И Л Т Е Н
НА СУДСКА ПРАКСА
2011 ГОДИНА**

Мај 2011 година

С О Д Р Ж И Н А

1. КАЗНЕНО ПРАВО -----	1
- 1.1 КРИВИЧЕН ЗАКОНИК -----	1
- 1.2 ЗАКОН ЗА КРИВИЧНА ПОСТАПКА -----	9
- 1.3 ЗАКОН ЗА ПРЕКРШОЦИ -----	17
2. ГРАЃАНСКО ПРАВО -----	21
3. ПОГЛЕДИ И МИСЛЕЊА -----	41

1. 1 КРИВИЧЕН ЗАКОНИК

Кривичното дело „Повреда на угледот на судот“ по чл.180 од КЗ го чини и оној што не бил учесник во постапката кога влегол во судницата каде што се одржувал главен претрес по друг прекршочен предмет фрлајќи ја поканата на судот на бирот на судијата упатувајќи пцовки и погрдни зборови на судијата

Основниот суд од Струга со пресудата К.бр.143/08 од 27.11.2008 година обвинетиот ХИ го ослободил од обвинението за кривичното дело „Повреда на угледот на судот од чл.180 од КЗ, а согласно чл.368 т.1 од ЗКП, бидејќи делото за кое бил обвинет не било кривично дело според законот.

Обвинетиот ХИ на критичниот ден откако дошол во Основниот суд во Струга, по претходно добиена покана за претрес во својство на обвинет за сторен прекршок, влегол во судницата каде што се одржувал главен претрес по друг прекршочен предмет. Прекинувајќи ја работата на судот од судијата што го водел главниот претрес барал веднаш да започне прекршочната постапка против него и по предметот оформен против него. Судијата му укажал дека се одржува главен претрес па го замолил да ја напушти судницата и да не го ремети редот. Наместо тоа, обвинетиот ја згужвал поканата, ја фрлил на бирото на судијата упатувајќи потоа погрдни зборови и навреди на адреса на судијата и ја напуштил судницата.

Основниот суд во Струга ја донесол ослободителната пресуда поаѓајќи од толкување на законското битие на кривичното дело по чл.180 од КЗ. Тоа дело го чинел тој што во постапката пред судот ќе го изложи на подбив судот, судијата или судијата поротник, или тој што истото дело ќе го изврши со писмен поднесок до судот. Првостепениот суд сметал дека, со фактот што обвинетиот кога влегол во судницата се водела прекршочна постапка за друг обвинет, а не против него, на тој начин не е исполнето обележјето „тој што во постапка пред судот.....“.

Апелациониот суд во Битола со пресудата КЖ.бр.31/09 од 03.02.2009 година ја одби жалбата на Основниот јавен обвинител од Струга и ја потврди првостепената пресуда, наоѓајќи дека првостепениот суд правилно го применил Кривичниот законик, дека во дејствијата на обвинетиот отсуствува обележјето што го чини кривичното дело по чл.180 од КЗ.

Јавниот обвинител на Република Македонија до Врховниот суд на Република Македонија поднесол барање за заштита на законитоста КОЗ.бр.58/2009 од 12.03.2009 година. Смета дека со правосилната пресуда повредени се и Кривичниот законик и Законот за кривичната постапка. Наведените причини во ослободителната пресуда не се доволни причини за решителните факти, а се нејасни и противречни.

Врховниот суд на Република Македонија со пресудата КЗЗ.бр.15/2009 од 15.04.2009 година, го уважил барањето за заштита на законитоста и утврдил дека пониските судови го повредиле Кривичниот законик во смисла на чл.342 ст.1 т.1 в.в. со чл.356 ст.1 точка 1 од Законот за кривична постапка, а во врска со член 180 од Кривичниот законик и тоа во полза на обвинетиот.

Врховниот суд констатира дека се работи за кривично дело кое во Кривичниот законик е лоцирано во главата во која се опфатени кривичните дела против честа и угледот. Поаѓајќи од ова, а согласно законскиот опис на кривичното дело од член 180 од КЗ, каде се вели, сторител е тој кој што во постапка пред судот ќе го изложи на подбив судот, судијата или судијата поротник или тој што истото дело ќе го изврши со писмен поднесок до судот, според мислењето на тој суд тоа изрично не претпоставува дека за постоењето на кривичното дело да е неопходно потребно обвинетиот да биде учесник токму во таа постапка во која ги сторил дејствијата со кои го изложил на подбив судот или судечкиот судија. Напротив, законските обележја на ова кривично дело се исполнети и кога сторителот превзема дејствија со кои се подбива со судот или судијата независно од околностите дали се работи за судска постапка во која тој има статус на учесник, или како во конкретниот случај кога овој обвинет превзел инкриминирани дејствија во текот на постапка во која не бил странка.

Нема место за примена на член 8 од КЗ – дело од мало значење кога обвинетата дозволила на малолетните деца сами да одлучуваат дали ќе постапуваат по решението на Центарот за социјални работи и да имаат средба со својот татко кај кривичното дело „Одземање малолетник“ по член 198 став 1 од Кривичниот законик

Основниот суд од Охрид со пресудата К.бр.152/2002 обвинетата В.Ѓ. ја ослободил од обвинението да сторила кривично дело „Одземање на малолетник“ по член 198 став 1 од КЗ, а согласно член 342 точка 1 од ЗКП, во врска со член 8 од КЗ, бидејќи делото било од мало значење.

Надлежниот јавен обвинител, со обвинителениот предлог против обвинетата В.Ѓ. од охрид и ставил на товар да го сторила кривичното дело „Одземање на малолетник“ по член 198 став 1 од КЗ, бидејќи не го почитувала решението на ЦСР од Охрид број 07-70. Со тоа решение била задолжена двете малолетни деца на возраст под 12 години кои и биле доверени на чување и воспитување не ги носела на договореното место за да имаат средба како тоа го наложил ЦСР Охрид со својот татко.

Првостепениот суд прифатил дека, децата не сакале да имаат средба со таткото и тие донесувале таква одлука. Обвинетата препуштила сами децата да одлучуваат за тоа, сами да одлучат дали ќе се појават на местото на средбата. Децата тоа не го сакале и затоа, првостепениот суд смета дека делото што и се става на товар на обвинетата не е дело во смисла на член 8 од КЗ.

По жалба на Основниот јавен обвинител до Охрид, Апелациониот суд во Битола со пресудата КЖ.бр.111/2002 уважувајќи ја жалбата на обвинителот, ја преиначи првостепената пресуда, така што обвинетата ја огласи за виновна за кривичното дело „Одземање на малолетник“ по член 198 став 1 од КЗ, изрекувајќи му ја условната осуда.

Бидејќи второстепениот суд ја преиначи пресудата од ослободителна во осудителна, незадоволна од таквата пресуда обвинетата изјави жалба до Врховниот суд на Република Македонија. Смета дека, бил повреден Кривичниот законик.

Врховниот суд на Република Македонија донесе пресуда ВКЖ.бр.4/2002, со која ја одби жалбата на обвинетата како неоснована против второстепената пресуда и истата пресуда ја потврди.

Врховниот суд на Република Македонија оцени дека, жалбените наводи се неосновани, ова од причини што во образложението на обжалената пресуда, пресудата на Апелациониот суд бил опишан начинот на однесување на обвинетата со јасни, аргументирани и сигурни причини кои во потполност одат во потврда на оцената дека во дејствијата на обвинетата остварени се конститутивните елементи на кривичното дело. Неосновани се наводите дека, имало место за примена на член 8 од Кривичниот законик, да се работело за дело од мало значење поради отсуството односно незначителноста на штетните последици и нискиот степен на кривична одговорност на обвинетата. Во конкретниот случај не може да се прифати дека кривичното дело од мало значење бидејќи се работи за реализирање на одговорно и сериозно право кое на оштетениот како на родител му припаѓа, нити пак може да се прифати отсуство или незначителни штетни последици од оневозможените контакти на родителот со децата. Вториот родител, како и другиот родител го има првото на грижа и воспитување на децата со дозволените контакти преку Центарот за социјални работи.

Нема две кривични дела „Неплаќање издршка“ по член 202 став 1 од Кривичниот законик, иако обвинетиот со пресудата е задолжен да плаќа издршка за двете деца, а тоа задолжение не го исполнува.

Основниот суд од Прилеп со пресудата К.бр.289/06 од 23.11.2006 година обвинетиот ФЈ го огласи за виновен затоа што одбегнувал да ја дава издршката за малолетниот син и ќерка определени со пресуда на Основниот суд од Прилеп П.бр.571/01. Судот смета дека, со таквите дејствија обвинетиот сторил две кривични дела „Неплаќање издршка“ од чл.202 став 1 од КЗ. Бидејќи се работи за кривични дела сторени во стек

му утврдил поединечни казни за секое од делото утврдувајќи му единствена казна затвор и одлагајќи го извршувањето на казната за една година што значи ја изрекол условната осуда како алтернативна санкција.

На горната пресуда жалба изјавил обвинетиот и меѓу другото во жалбата наведе дека првостепениот суд го повреди Кривичниот законик, кога обвинетиот го огласи за виновен за две кривични дела.

Апелациониот суд во Битола, со пресудата КЖ.бр.40/2007 од 31.01.2007 година ја уважи жалбата на обвинетиот и ја преиначи обжалената пресуда во делот на правната оценка на делото и санкцијата. Второсепениот суд утврди дека, во дејствијата на обвинетиот ги има обележјата на едно кривично дело „Неплаќање издршка“ од чл.202 став 1 од КЗ. Сообразно на тоа ја преиначи и пресудата во делот на санкцијата.

Апелациониот суд смета дека, се работи за едно кривично дело. Кога важеше Кривичниот законик на СФРЈ и потоа со влегувањето на сила на Кривичниот законик на СРМ, судовите завзедоа правен став дека за колку лица постои обврска на плаќање на издршка, а обвинетиот таквото задолжение не го исполнува тој чини толку кривични дела за колку лица не плаќа досудена издршка. Така се произнесол и тогашниот Врховен суд на Југославија во една своја одлука по вонреден правен лек, заштита на законитоста. Тоа било така затоа што, тогаш тоа кривично дело се викало „Повреда на должноста за издржување“ и битието гласело „тој што одбегнува да дава издржување на лице кое на основа извршна судска одлука или извршно порамнување пред суд или друг надлежен орган е должен да ја дава ќе се казни со затвор“. Анализата на ова кривично дело покажува дека, самиот законодавец определил дека тој што одбегнува да дава издржување **на лице...** значи определил, за колку лица има обврска да дава издржување, а ако тоа не го прави тогаш чини и толку кривични дела. Со промената на кривичното законодавство, со стапувањето на правна сила на Кривичниот законик на Република Македонија, сега кривичното дело се вика „Неплаќање издршка“, а диспозицијата на кривичната норма е „тој што одбегнува да дава издршка определена врз основа на извршна судска одлука или порамнување ќе се казни со парична казна или затвор до една година“. Анализата покажува дека, во диспозицијата на нормата отпадна зборот „лице“ во смисла на издржувано лице и акцентот на кривично правната заштита е ставен на исполнување на обврската за издршка определена со судска одлука или порамнување. Не е од значење дали издршката се однесува на едно или повеќе лица. Оттука правниот став на Апелациониот суд во Битола е дека, во дејствијата на обвинетиот ги има обележјата само на едно кривично дело „Неплаќање издршка“ од чл.202 став 1 од КЗ.

Тоа што обвинетиот украл предмети од државна сопственост и со тоа го сторил кривичното дело „Кражба“ по член 235 став 1 од КЗ, тоа не треба да претставува посебна отежнувачка околност оти се во државна сопственост, бидејќи според Уставот на РМ и Кривичниот законик, сите видови на сопственост имаат еднаква кривично правна заштита

Основниот суд од Прилеп со пресудата К.бр.344/07 од 07.11.2007 година обвинетиот РМ го огласи за виновен за кривичното дело „Кражба“ по член 235 став 5 во врска со став 1 од КЗ и го осуди на казна затвор во траење од една година. При определување на висината на казната, како посебна отежнувачка околност ја ценел посебно што одземените предмети се државен имот.

По жалба на обвинетиот, Апелациониот суд во Битола со пресудата КЖ.бр.9/2008 делумно ја уважи жалбата на обвинетиот и пресудата ја преиначи само во делот на одлуката за казната, осудувајќи го на казна затвор во траење од 3 месеци. Апелациониот суд оцени дека, не може да претставува посебна отежнувачка околност оти се работело за државен имот. Кривично правната заштита со важечкиот Кривичен законик, во главата XIII носи име „Кривични дела против имотот“, не правејќи разлика помеѓу приватен и државен имот. Заштитата на имотот на секого му е загарантирана според Уставот, без разлика на тоа дали е државен или приватен.

Изреката на обжалената пресуда е нејасна ако во неа не е означено количеството и видот на наркотичната дрога кај кривичното дело „Неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги психотропни супстанции и прекурсори“

Основниот суд Прилеп со пресудата К.бр.269/09 обвинетиот БД го огласи за виновен за кривичното дело „Неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги психотропни супстанции и прекурсори“ и го осуди на казна затвор во траење од една година и 3 месеци. Во изреката на пресудата е наведено дека, на точно неутврден ден во октомври 2008 година неовластено продавал наркотична дрога хероин на начин што откако оштетените од него тоа ќе го побарале, ќе му даделе 200,00 до 400,00 денари за една доза, ќе му ја продадел бараната доза и ќе ги земел парите.

Апелациониот суд во Битола, со решението КЖ.бр.271/10 ја уважи жалбата на обвинетиот и ја укина првостепената пресуда. Оцени дека, е направена апсолутна суштествена повреда на одредбите на кривичната постапка предвидена во член 381 став 1 точка 11 од Законот за кривична постапка – Пречистен текст. Изреката на пресудата е нејасна и жалбениот суд не може да испитува затоа што во неа не е означено количеството на наркотичната дрога хероин. Со Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик „Службен Весник на РМ“ број 114/2009 што стапи на правна сила на 22.09.2009 година, а се применува од 22.03.2010 година, извршена е измена кај кривичното дело по член 215 од КЗ. Имено, на постоечкиот член 215 став 1 му е додаден нов став 2 кој гласи „ако делото од став 1 на овој член е сторено со наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори од помало количество сторителот ќе се казни со затвор од шест месеци до три години“. Ваквите измени ја наметнаа потребата судовиите кога одлучуваат по обвиненија за вакви кривични дела да го ценат количеството во смисла на тоа дали е помало. Зависно од таквата оценка ќе дадат и правна квалификација на делото, дали ќе се

работи за кривично дело по член 215 став 1 или за кривично дело по член 215 став 2 во врска со став 1 од КЗ, кои по тежината на запретените казни суштински се разликуваат.

Нема стек на кривични дела „Напад врз службено лице при вршење работи на безбедноста“ од член 383 од КЗ и „Учество во толпа што ќе спречи службено лице во вршење на службеното дејствие“ од член 384 од КЗ, стекот е привиден, законски. Има само кривично дело „Напад врз службено лице при вршење работи од безбедноста“ по член 383 од КЗ

Основниот суд од Охрид со пресудата К.бр.358/2005-I, двајцата обвинети ги огласи за виновни од кои обвинетиот Ж.Н. со опишаните дејствија да сторил едно кривично дело „Напад врз службено лице при вршење работи од безбедноста“ по член 383 став 2 во врска со став 1 од КЗ и едно кривично дело „Учество во толпа што ќе спрече службено лице во вршењето на службеното дејствие“ по член 384 став 1 од КЗ. Бидејќи се работело за две кривични дела сторени во стек му утврди поединечни казни за секое од делата, потоа му изрече условна осуда.

Апелациониот суд во Битола, со решението КЖ.бр.772/2007, ја уважи жалбата на обвинетиот, ја укина пресудата во делот за обвинетиот Ж.Н. враќајќи го предметот на повторно судење. Жалбениот суд оцени дека, основани се наводите во жалбата по жалбениот основ повреда на Кривичниот законик. Првостепениот суд утврди дека во дејствијата на обвинетиот ги има обележјата на двете кривични дела. Апелациониот суд оценува во конкретниот случај не може да стане збор за стек на кривични дела, ами се работи за привиден стек или уште како теоријата на кривичното право го нарекува, законски стек. Учесникот во толпата од кривичното дело од член 384 од КЗ, за кого ќе се утврди дека е непосреден извршител на кривичното дело „Спречување на службено лице во вршењето на службените дејствија,“ по член 383 од КЗ, ќе одговара само за тоа дело, а не и за делото по член 384 од КЗ. Кај привидниот стек се работи за конкуренција на повеќе материјални приписи во однос на едно сторено дело што со оглед на меѓусебните односи на тие прописи, едниот го исклучува другиот и може да се примени само едниот од нив и според него мора да се изврши правна оценка на настанот. Една од трите форми на привиден стек, е супсидијаритет. Тоа значи дека, ако со дејствијата на обвинетиот се исполнети или остварени обележјата во конкретниот случај на кривичното дело по член 383 од КЗ, тогаш сторителот ќе одговара само за тоа дело, а не и за делото по член 384 од КЗ. Првото го исклучува второто дело. Само ако не се исполнети обележјата на делото од член 383 од КЗ, може да стане збор за кривичното дело од член 384 од КЗ. Ќе се постави прашањето, зошто второстепениот суд кога утврди повреда на Кривичниот законик, ја укина пресудата, а не ја преиначи. Ова го направи затоа што, дејствијата на обвинетиот Ж.Н. биле содржани во еден опис, па не беше возможно тоа да се направи.

Иако со пресудата донесена без одржување на главен претрес во смисла на член 458 од ЗКП,

обвинетиот бил осуден на парична казна, а по поднесениот приговор на таквата пресуда судот закажал главен претрес и донесол пресуда со која го осудил на условна осуда како алтернативна санкција, не го повредил правото на обвинетиот на забрана на преправање на полошо

Основниот јавен обвинител од Битола со обвинителниот предлог му предложил на судот да донесе пресуда без одржување на главен претрес во смисла на соодветните правила од ЗКП. Судот го прифатил предлогот и донесол пресуда со која обвинетиот НН го огласил за виновен за кривичното дело „Загрозување на безбедноста на сообраќајот“ по член 297 став 3 во врска со став 1 од КЗ и го осудил на парична казна од 30 дневни глоби, по 10 евра за глоба и паричната казна изнесувала 18.420,00 денари. Обвинетиот го искористил правото на приговор против таквата пресуда и затоа судот закажал главен претрес и ја донесе пресудата К.бр.224/09 од 02.11.2009 година. Со неа, обвинетиот НН го огласи за виновен и му изрече условна осуда како алтернативна мерка, утврдувајќи му казна затвор во траење од три месеци, одлагајќи го извршувањето на казната за една година, ако за тоа време не стори ново кривично дело.

Апелациониот суд во Битола, одлучувајќи по жалбата на обвинетиот на горната пресуда, ја одби жалбата како неоснована и пресудата ја потврди. Го одби како неоснован жалбениот навод дека е повреден Кривичниот законик на штета на обвинетиот кога со првата пресуда беше изречена ефективна парична казна, а сега со обжалената пресуда е изречена условна осуда, како вид на кривична санкција. Го одби од причини што, согласно член 462 од Законот за кривична постапка – Пречистен текст, со закажување на главен претрес по прифаќањето на приговорот на обвинетиот се смета дека пресудата донесена од член 460 на овој Закон, се смета дека не е донесена. Од друга страна, условната осуда како алтернативна санкција е поблага од ефективната парична казна како санкција.

Кога судот ја ублажил казната со примена на член 40 став 1 точка 1 од КЗ, законско ублажување на казната, не е од важност постоењето на особено олеснувачки околности кои укажуваат дека и со ублажената казна може да се постигне целта на казнувањето

Основниот суд од Битола, со пресудата К.бр.537/09 обвинетиот ЈГ го огласи за виновен за кривичното дело „Убиство“ по член 123 став 1 од КЗ, сторено во обид, во врска со член 19 став 1 од КЗ и го осуди на казна затвор во траење од 3 години и 6 месеци со примена на член 40 и 41 од КЗ. Во образложението на пресудата при одмерувањето на видот и висината на казната бидејќи се работело за кривично дело сторено во обид, ја ублажи казната, се работи за така нареченото законско ублажување на казна. Но и покрај тоа, во образложението на пресудата ценел посебни олеснувачки околности.

Апелациониот суд во Битола, ја одби жалбата и на надлежниот обвинител и на обвинетиот и обжалената пресуда ја потврди. Меѓутоа, забележа дека треба да се прави разлика меѓу двата основи за ублажување на казната. Во член 40 став 1 точка 1 од КЗ, е предвидена можноста за одмерување на казна под границата пропишана со законот тогаш кога законот предвидува дека сторителот може да се казни поблаго, а тоа е така нареченото законско ублажување на казна. Така, Кривичниот законик во член 19 став 2 од КЗ, определи, дека сторителот за обид ќе се казни во границите на казната пропишана за делото, а може да се казни и поблаго. Во член 40 став 1 точка 2 од КЗ, е определено дека судот може да ја ублажи казната и кога ќе утврди дека постојат особено олеснувачки околности кои укажуваат дека и со ублажена казна ќе се постигне целта на казнувањето, така нареченото судско ублажување на казната. Тогаш кога судот го применува член 40 став 1 точка 2 од КЗ, треба да ги образложи и да утврди постоење на посебни олеснувачки околности. Тогаш кога ублажувањето го врши согласно член 40 став 1 точка 1 од КЗ, доволно е само повикувањето на поблагото казнување предвидено во законот, како што е на пример член 19 став 2 од КЗ, член 17 став 2 од КЗ.

Бранителот на осудениот кој издржува казна затвор може да поднесе барање за условен отпуст иако тоа право го нема согласно член 200 од Законот за извршување на санкции, штом имал специјално полномошно за тоа

Осудениот НС од Битола, преку адвокатот ДС од Битола поднесол молба за отпуштање по основ на условен отпуст од издржување на казната затвор изречена со правосилна пресуда на истиот суд. Основниот суд од Битола со решението УОПК.бр.15/09 ја одбил молбата како неоснована.

По жалба на бранителот на обвинетиот на горното решение, Апелациониот суд од Битола со решение КЖ.бр.479/09 ја уважи жалбата на бранителот на обвинетиот, го преиначи решението на Основниот суд од Битола и условно го отпушти од понатамошно издржување на казната на одреден ден обвинетиот. Согласно член 200 од Законот за извршување на санкции, молба за отпуштање по основ на условен отпуст може да поднесе осудениот или неговиот брачен другар, роднина по крв во права линија, посвоител, посвоеник, брат, сестра и хранител. Од ваквиот текст произлегува дека, молба не може да поднесе бранителот на обвинетиот. Во конкретниот случај, судот оцени дека бранителот на обвинетиот имал посебно полномошно за поднесување на ваква молба за условен отпуст и на ваков начин бранителот само ја реализирал вољата на осудениот изразена во полномошното.

Сентенците од практичната примена на Кривичниот законик, ги изработил судијата Васко Кузев, задржувајќи го правото на нивно понатамошно објавување. Истовремено изразувам благодарност за помошта на вишиот судски соработник Лилјана Стојковиќ.

1. 2 ЗАКОН ЗА КРИВИЧНА ПОСТАПКА

Правото да се бара надоместок за трошоци за награда и нужни издатоци на полномошникот на оштетениот не се губи ако не е истакнато до завршувањето на главниот претрес пред првостепениот суд.

Основниот суд од Битола со решението К.бр.122/07-I од 25.06.2010 година го задолжи обвинетиот да му ги надомести трошоците за награда и нужни издатоци на полномошникот на оштетениот.

Одлучувајќи по жалбата на обвинетиот, Апелациониот суд во Битола со решението КС.бр.332/10 од 23.09.2010 година ја одби жалбата како неоснована и го потврди обжаленото решение.

Двата пониски судови сметаат дека барањето за трошоци направени во текот на првостепената постапка не може да биде ограничено со време, до завршувањето на главниот претрес ами такво барање може да се истакне и по завршувањето на главниот претрес.

Јавниот обвинител на Република Македонија против решенијата на пониските судови до Врховниот суд на Република Македонија поднесе барање за заштита на законитоста КОЗ.бр.252/10 од 09.11.2010 година сметајќи дека е повреден член 90 од Законот за кривична постапка – Пречистен текст. Подносителот на барањето преку толкување на тој член смета дека барање за трошоци направени во текот на првостепената постапка странките можат да поднесат до завршување на главниот претрес, потоа овие трошоци повеќе не можеле да се бараат.

Врховниот суд на Република Македонија со пресудата К33.бер.49/2010 од 05.02.2011 година го одби како неосновано барањето за заштита на законитоста на Јавниот обвинител на Република Македонија.

Врховниот суд на Република Македонија смета дека од одредбите на Законот за кривична постапка кои се однесуваат на трошоците во кривичната постапка произлегува дека обвинетиот е должен да ги надомести трошоците направени во текот на постапката. Неосновано е барањето за заштита на законитоста вакво барање да можело да биде поднесено најдоцна до завршувањето на главниот претрес. Право да се

бара надоместок на трошоци не се губи доколку вакво барање не е поднесено до завршувањето на главниот претрес, бидејќи во Законот за кривична постапка не е предвиден рок за поднесување на вакво барање. Ова барање може да се постави и по правосилноста на пресудата се до застарување на побарувањето.

Видео снимката од безбедносната камера поставена во Поштата во Битола, а која снимала и дејствија на обвинетиот во близината на објектот може да се користи како доказ во судската постапка и на неа да се темели судска одлука.

Основниот суд од Битола со решението К.бр.122/07 од 27.03.2008 година од списите на предметот го издвои компакт дискот за снимка од безбедносната камера на зградата во Поштата во Битола. На ова ЦД бил снимен обвинетиот како отпочнал со извршувањето на кривичното дело за кое бил обвинет.

Апелациониот суд во Битола со решението КЖ.бр.292/08 од 12.05.2008 година ја одби жалбата на Основниот јавен обвинител од Битола како неоснована и го потврди обжаленото решение.

Јавниот обвинител на Република Македонија поднесе барање за заштита на законитоста поради повреда на правилата на кривичната постапка.

Кога второстепениот суд го потврди обжаленото решение ги прифати причините на првостепениот суд и заклучокот дека компакт дискот претставува предмет во смисла на член 142 став 1 од ЗКП кој е доставен од Министерството за внатрешни работи и како таков не може да се користи на главниот претрес затоа треба да се издвои од списите на предметот. Воедно смета дека само аудио и видео запис направен со примена на посебните истражни мерки предвидени во член 142-б од ЗКП, може да биде користен како доказ во текот на судската постапка. Снимките направени од безбедносна камера не можат да бидат доказ во кривичната постапка бидејќи претставуваат само визуелно, а не и тонско снимање и дека не е направено со примена на правилата на посебните истражни мерки.

По мислење на Врховниот суд на Република Македонија пониските судови погрешно го толкувале член 79 став 3 од Законот за кривична постапка, кога во известувањата предвидени со став 3 на овој член ги подведуваат предметите, скици, фотографии, извештаи, записници кои му се доставени на Јавниот обвинител од Министерството за внатрешни работи и дека во нив влегува и направената снимка од безбедносната камера. Член 79 став 3 од ЗКП, е јасен, дека се однесува само на известувања кои на Министерството за внатрешни работи се дадени од обвинетиот и лицата наведени во член 218 и 219, како и член 236 став 1 од ЗКП. Исто така, покрај што во случајот се работи за снимка која не е прибавена со примена на посебните истражни мерки, истата очигледно може да се користи во текот на постапката поради што погрешно пониските судови постапиле кога истата заедно со дел од записниците за прегледување на снимката ги издвоиле од списите на предметот.

Времето поминато во притвор од една односно две години по подигнувањето на обвинителниот акт согласно член 207 став 2 од Законот за кривична постапка – Пречистен текст, го опфаќа и времето што обвинетата го поминала во куќен притвор

Основниот суд од Охрид со пресудата К.бр.242/09 од 06.05.2010 година обвинетата ЛТС од Охрид ја огласи за виновна за две кривични дела во стек и со примена на правилата за дела сторени во стек ја осуди на единствена казна затвор. Со истата пресуда првостепениот суд одлучи притворот против обвинетата определен од страна на истражниот судија и продолжен од страна на Кривичниот совет на истиот суд да трае до почетокот на издржувањето на казната, но најдолго до една година сметано од денот на подигнувањето на обвинението и му е наредено на обвинетата да не го напушта домот зошто во спротивно куќниот притвор ќе биде заменет со притвор.

Апелациониот суд во Битола, одлучувајќи по жалбата покрај другото одлучуваше и за притворот. Притворот против обвинетата бил определен на 18.06.2009 година. Се работи за кривично дело за кое е запрета казна затвор во траење до 15 години па согласно член 207 став 2 од ЗКП, во ваков случај со оглед на запретената казна притворот по подигнување на обвинението може да трае до една година. Конкретно, притворот за обвинетата не може да трае повеќе од една година без оглед на тоа што дел од тоа време е поминато во притвор определен согласно член 198 од ЗКП и дел во куќен притвор определен по член 197 од ЗКП. На 18.06.2010 година истекло рокот од една година на траење на притворот и од тој ден по силата на законот и по силата на одлуката за притвор содржана во обжалената пресуда на обвинетата му престанал притворот и таа повеќе не може да биде во куќен притвор. Апелациониот суд смета дека, нема потреба од формално решение за таквиот престанок, бидејќи во изреката на првостепената пресуда е точно означено дека притворот се продолжува најмногу за една година, а во предметот точно е определен денот 18.06.2009 година кога отпочна притворот и без оглед на тоа што времето од една година истекло во фаза на жалбена постапка. Не треба да се прави разлика меѓу притвор и куќен притвор во поглед на пресметувањето на времето поминато во притвор кога е во прашање примена на член 207 став 2 од ЗКП.

Во пред истражната постапка Секторот за внатрешни работи може да врши препознавање на лица и предмети во просториите на Секторот, но за потребите на таа постапка. Направениот записник не може да биде доказ во понатамошната кривична постапка.

Основниот суд од Прилеп со пресудата К.бр.326/06 од 14.02.2007 година обвинетиот ЗТ го огласи за виновен и осуди за кривичното дело „Тешка кражба“ по член 236 став 4 во врска со став 1 и 3 од КЗ. Во таа постапка пред првостепениот суд како доказ бил изведен записникот за

идентификација – препознавање на лица направен во СВР Прилеп. Врз таквиот записник првостепениот суд утврдил факти и на нив ја засновал првостепената пресуда.

Апелациониот суд во Битола со решението КЖ.бр.235/2007 од 30.04.2007 година ја уважи жалбата на обвинетиот и ја укина првостепената пресуда.

Во главата XV од Законот за кривична постапка, во пред истражната постапка јасно се определени правата и обврските на Министерството за внатрешни работи. Министерството во рамките на таа постапка може да превзема дејствија за откривање на кривични дела и пронаоѓање на сторителот, но за потребите на тој дел од постапката за одлучување дали ќе се побара гонење од надлежниот јавен обвинител или се ќе заврши во пред истражната постапка. Министерството за внатрешни работи преку своите организациони единици нема право според ЗКП да превзема истражно дејствие, препознавање во смисла на член 245 од ЗКП. Тоа може да го чини само судот.

Согласно член 245 од ЗКП, во делот кој се однесува на сослушување на сведоци ЗКП познава препознавање на лица и предмети, но тоа мможе да го чини само судот. Со тоа што првостепениот суд како доказ го извел записникот на МВР за препознавање, го повредил член 381 став 1 точка 8 од Законот за кривична постапка – Пречистен текст, а на тоа жалбениот суд внимава по службена должност.

Изреката на пресудата е нејасна ако во неа не е наведен работникот и не е наведено конкретното повредено право од социјално осигурување кога судот пресудувал за кривичното дело „Повреда на правото од социјално осигурување“ од член 167 став 2 во врска со став 1 од КЗ

Основниот суд од Струга со пресудата К.бр.167/09 од 14.12.2009 година обвинетите ги огласил за виновени затоа што во 2006 и 2007 година не се предржувале кон Законот за пензиско и инвалидско осигурување и на 40 работници не им ги исплатиле придонесите за пензиско и инвалидско осигурување на тој начин им го повредил правото што им припаѓа според Законот за пензиско и инвалидско осигурување. Со тоа обвинетите да го сториле кривичното дело „Повреда на правото од социјално осигурување,“ по член 167 став 1 од КЗ.

Апелациониот суд во Битола по повод жалбата на обвинетите, а по службена должност пресудата на Основниот суд од Струга ја укина и предметот го врати на повторно судење.

Жалбениот суд оцени дека е направен суштествена повреда на одредбите на постапката од член 381 став 1 точка 11 од ЗКП. Изреката на пресудата не ги содржи сите обележја кои ја чинат јасна и разбирлива и кои му овозможуваат на жалбениот суд да ја испитува. Обвинетите се товарат за кривичното дело „Повреда на правото за социјално осигурување“. Ова дело го чини тој што спротивно на прописите трите

видови на осигурување што влегуваат во правата на работниците од социјалното осигурување ќе му ги повреди, одземе или ограничи. Оштетен со ваквото кривично дело е работникот. Затоа, во описот на дејствијата на обвинението треба да се означат работниците по име и презиме и точно да се означат кои од погоре наведените права од социјалното осигурување му се повредени. Бидејќи имаше жалба само од обвинетите, а надлежниот јавен обвинител даде правна оценка дека се работи за едно кривично дело иако се повредени правата на 40 работници, овој суд не беше овластен да ја оценува таквата погрешна примена на материјалното право заради заштита на обвинетите, само тие се жалеа. Во спротивно жалбениот суд ќе го повредеше член 395 од ЗКП, ако утврдеше дека се работи за толку кривични дела колку што се оштетени работници.

Без оглед на тоа што се променила личноста на претседателот на советот, а пак одлучувал претседателот на советот, не е направена повреда на постапката, и едниот и другиот имале функција претседател на советот

Основниот суд од Охрид, со решението КС.бр.276/2007 од 19.03.2008 година молбата на осудениот за враќање во поранешната состојба ја одби како неоснована.

Апелациониот суд во Битола, одлучувајќи по жалбата на осудениот ја одби жалбата како неоснована и го потврди обжаленото решение. Жалителот смета дека била повредена кривичната постапка, бидејќи обжаленото решение е донесено од Претседателот на судот како претседател на советот иако во постапката за која се бара враќање во поранешната состојба претседателот на советот бил друг судија.

Согласно член 22 став 6 од ЗКП, првостепените судови во совет составени од тројца судии одлучуваат во прв степен надвор од главен претрес. Така бил составен судот кога одлучувал во прв степен за отповикување на условната осуда. Согласно член 87 став 1 од ЗКП, за враќање во поранешната состојба одлучува претседателот на советот кој ја донел пресудата или решението која се побива со жалба. Решението што сега се побива со жалбата е донесено од претседателот на судот кој бил и претседател на кривичниот совет. Нема значење и не е повреден Законот за кривична постапка, кога во едниот случај претседател на советот бил судијата ВК, а во другиот случај претседател на советот бил судијата ВД, кои со текот на времето од објективни причини ја промениле улогата. Во двата случаи станува збор за совет составен во смисла на член 22 став 6 од ЗКП, законодавецот предвидел функција претседател на советот, а не имиња и презимиња на судии што ја обавуваат таа функција да бидат истите лица. Често се случува промена на претседателот на советот од различни причини.

Кога се работи за кривични дела за кои се води скратена кривична постапка, таа кривична постапка започнува со приватна кривична тужба или обвинителен предлог со денот на поднесувањето на тужбата или предлогот до

судот и од тој ден се смета рокот на застареност

Основниот суд од Битола со пресудата К.бр.628/05 од 29.11.2007 година го одби обвинението против обвинетиот за кривичното дело по член 280 од КЗ, бидејќи настапила застареност на гонењето.

Апелациониот суд решавајќи по жалба, во целост го прифати правниот став на првостепениот суд дека, кога се работи за кривични дела кои се гонат со приватна кривична тужба, обвинителен предлог од страна на јавниот обвинител и обвинителен предлог на оштетениот како тужител рокот за кривичното гонење се смета од поднесувањето на тужбата или обвинителните предлози до судот. Превземени определени истражни дејствија претходно, пред поднесувањето на обвинителниот предлог не претставуваат почеток на кривичното гонење.

Кога истражниот судија постапувајќи по барањето за спроведување на истрага ги сослуша лицата означени во барањето како обвинети, сослуша и сведоци тој ја започнал истрагата и не може да изјави несогласност за спроведување на истрага

Оштетениот како тужител до Основниот суд во Битола поднесол барање за спроведување на истрага против обвинетите за кривично дело „Мачее и друго сурово нечовечно или понижувачко постапување и казнување“ по член 142 став 1 од КЗ и „Противправно лишување од слобода“ по член 140 од КЗ.

Постапувајќи по барањето за спроведување на истрага, истражниот судија откако ги прибавил списите на јавниот обвинител, ги сослушал обвинетите, го сослушал и оштетениот како сведок. После ова, изјавил несогласност за спроведување на истрага која несогласност Кривичниот совет на Основниот суд во Битола со решение КС.бр.493/09 од 02.11.2009 година одлучил да немало место за спроведување на истрага, практично се согласи со несогласноста на истражниот судија, ја прифати несогласноста.

Апелациониот суд во Битола, одлучувајќи по жалбата на оштетениот како тужител со решението КСЖ.бр.48/10 го укина првостепеното решение и укажа:

Согласно член 179 став 2 од ЗКП, кога оштетениот како тужител поднесува барање за спроведување на истрага, во поглед на поведувањето, спроведувањето, прекинувањето или запирањето на истрагата согласно се применуваат одредбите на Законот што се однесуваат на поведување и водење истрага по барање на јавен обвинител.

Согласно член 162 став 7 од ЗКП, ако истражниот судија не се согласи со барањето за спроведување на истрага ќе побара за тоа да одлучи советот како што е сторено во конкретниот случај. Согласно член 162 став 3 од ЗК, истражниот судија може да ги повика овластениот

тужител и лицата против кои се бара спроведување на истрага заради разјаснување на некои околности што можат да бидат од важност за одлучување за барањата. Значи, се работи за овластениот тужител и лицата против кои барањето е поднесено. Истражниот судија постапил спротивно на ова правило и лицата против кои било поднесено барањето ги повикал и сослушал како обвинети што е видно од записниците за сослушување. Согласно член 141 став 3 од ЗКП, обвинет е лицето против кое се води истрага. Покрај горното истражниот судија превзел и истражно дејствие, сослушување на сведок, а тоа било сослушувањето на оштетениот како сведок. Практично истражниот судија ја започнал истрагата без донесување на решение за спроведување на истрага и затоа во ваква фаза на постапката не може да се изјавува несогласност од страна на истражниот судија.

Во изреката на решението за изречената судска опомена мора да има опис на дејствијата на обвинетиот од кои произлегува дека го сторил кривичното дело за кое му е изречена судската опомена

Основниот суд од Битола со решението К.бр.165/09 од 01.03.2010 година на обвинетиот ДИ за кривичното дело „Телесна повреда“ по член 130 од КЗ, му ја изрекол судската опомена.

Апелациониот суд во Битола, со решението КЖ.бр.515/10 од 16.09.2010 година по повод жалбите на обвинетите, а по службена должност ја укина и пресудата и решението на Основниот суд од Битола и предметот го врати на повторно судење.

Првостепениот суд со обжаленото решение на обвинетиот ДИ му изрекол судска опомена без притоа да даде опис на дејствијата на обвинетиот за кои ја изрекол таквата кривична санкција. Кога решението нема опис на дејствијата за стореното кривично дело, тоа не може да се испитува, па на таков начин првостепениот суд направил апсолутна суштествена повреда на постапката. Согласно член 463 од ЗКП, кога се изрекува судска опомена доколку во оваа глава XXVII од ЗКП, не се предвидени други одредби, тогаш одредбите од ЗКП кои се однесуваат на пресуда се применуваат и врз решение за опомена. Одредбите што се однесуваат на пресуда со која обвинетиот се огласува за виновен, мора да имаат опис на дејствија и затоа решението за судска опомена мора да има опис за дејствијата, а не треба обвинетиот да се огласува за виновен ами само да се даде описот на дејствијата со кои дејствија го сторил кривичното дело.

Сентенците од практичната примена на Законот за кривична постапка, ги изработил судијата Васко Кузев, задржувајќи го правото на нивно понатамошно објавување. Истовремено изразувам благодарност за помошта на вишиот судски соработник Лилјана Стојковиќ.

1. 3 ЗАКОН ЗА ПРЕКРШОЦИ

Со Правилник на јавното претпријатие не може да се пропишува прекршок и казна за прекршок, ами тоа може да се чини само со закон

Основниот суд од Крушево со пресудата ПРК.бр.418/08-I од 24.09.2009 година обвинетите ги огласи за виновни за сторени прекршоци според Законот за шумите, а во пресудата се повикал и во изреката и во образложението на Правилникот за начинот за жигосување и издавање испратница за исечено дрво.

Апелациониот суд во Битола со пресудата ПРКЖ.бр.1353/09 од 09.12.2009 година ја одбил жалбата на обвинетите како неоснована, а обжалената пресуда ја потврдил.

Јавниот обвинител на Република Македонија, против пресудите на пониските судови поднесол барање за заштита на законитоста КОЗ.-П.бр.2/10 од 05.02.2010 година, предлагајќи му на Врховниот суд на Република Македонија да ги укине двете пресуди и предметот го врати на повторно судење, поради суштествени повреди на одредбите на постапката и повреда на член 5 од Законот за прекршоци.

Врховниот суд на Република Македонија со пресудата КЗЗ.бр.7/2010 од 17.02.2010 година ги укина пресудите на пониските судови и предметот го врати на повторно судење. Пониските судови погрешно го примениле материјалното прво кога обвинетите ги огласиле за виновни за прекршок од Законот за шумите, а во врска со Правилникот за начинот на жигосување и издавање на испратница за исечено дрво. Прекршокот е противправно дејство кое со закон е определено како прекршок чии обележја се определени со закон и за кое е пропишана прекршочна санкција, согласно член 5 од Законот за прекршоци. Според тоа, пониските судови погрешиле кога ги огласиле обвинетите за виновни за прекршок согласно Правилникот. Со Правилник не се пропишува прекршок, туку само со Закон.

Не треба да се спроведе постапка за порамнување и посредување кога се работи за прекршок од Законот за безбедноста на сообраќајот на патиштата за кој униформираниот полициски службеник го утврдил чинењето на прекршокот и на сторителот му издал платен налог заради наплата на глоба предвидена за прекршокот

Основниот суд од Струга со пресудата ПРК.бр.1774/09 од 02.03.2010 година обвинетиот го огласил за виновен за прекршок од член 38 став 5 во врска со став 1 од ЗБСП и го осудил на глоба.

Од пресудата бил незадоволен обвинетиот и изјави жалба до Апелациониот суд со наводи дека не му било овозможено да се спроведе постапка за порамнување и посредување како тоа е предвидено во член 46 од Законот за прекршоци.

Апелациониот суд во Битола со пресудата ПРКЖ.бр.634/10 од 25.05.2010 година жалбата на обвинетиот ја одби како неоснована, а обжалената пресуда ја потврди.

Јавниот обвинител на Република Македонија поднесе барање за заштита на законитоста до Врховниот суд на Република Македонија со КОЗ.П.бр.49/2010 од 22.07.2010 година. Јавниот обвинител смета дека, пониските судови го повредиле и процесното и материјалното право, во смисла на член 46 и 86 од Законот за прекршоци, не спровеле постапка за порамнување и посредување.

Врховниот суд на Република Македонија со пресудата КЗЗ.бр.33/2010 го одби барањето на Јавниот обвинител на Република Македонија, како неосновано.

Согласно член 47 став 1 од Законот за прекршоци, предвидено е дека, кога овластениот орган за поведување на прекршочна постапка ќе констатира прекршок составува записник со битните елементи на прекршокот, времето, местото и начинот на чинењето на прекршокот и лицата затекнати на самото место. Записникот го потпишува овластено службено лице и сторителот. Став 2 од истиот член предвидува, доколку во постапката на сторителот му бил даден платен налог, тоа ќе го забележи во записникот. Во конкретниот прекршочен предмет, пониските судови постапиле согласно Законот за прекршоци. Кога се работи за платен налог во смисла на член 49 од Законот за прекршоци, практично во таа постапка од член 49 од став 1 до став 8 од Законот за прекршоци е спроведена постапка за порамнување и посредување. Притоа, овластеното службено лице констатирало прекршок, на сторителот му издало платен налог, сторителот можел да ја плати половината од утврдената казна, тоа не го направил и затоа како што е предвидено во член 49 став 7 од Законот за прекршоци, ако сторителот не ја плати глобата во определениот рок службеното лице ќе поднесе барање за поведување на прекршочна постапка. Во ваков случај, констатира Врховниот суд, биле испочитувани и применети сите одредби од Законот за прекршоци и е постапено како тоа го налага член 49 од Законот за прекршоци и член 370 од Законот за безбедноста на сообраќајот на патиштата.

За обвинетото правно лице што сторило прекршок месно надлежен е судот на чие подрачје прекршокот е направен, а не судот на регистрацијата на правното лице

Основниот суд од Ресен со решението ПРК.бр.283/10 од 01.10.2010 година се огласил за месно ненадлежен да постапува по баарњето за поведување на прекршочна постапка. Причина за тоа било дека, обвинетото правно лице било регистрирано на Подрачјето на Општинскиот суд Битола, па според местото на регистрацијата надлежен суд месно да постапува бил Основниот суд во Битола.

Основниот суд во Битола, од Апелациониот суд во Битола побара да го разреши судирот на месната надлежност меѓу овие два суда на подрачјето на Апелациониот суд во Битола. Основниот суд од Битола смета дека, надлежен е да постапува Основниот суд во Ресен, бидејќи на неговото подрачје е сторен прекршокот.

Апелациониот суд во Битола со решението ПРКЖ.бр.470/11 од 03.05.2011 година реши Основниот суд од Ресен како стварно надлежен суд да е и месно надлежен во постапката по прекршочниот предмет против обвинетото правно лице.

Месната надлежност се определува според местото на чинењето на прекршокот, а не според местото на регистрацијата на правното лице.

Врховниот суд на Република Македонија во два свои предмети по ваквото прашање за месната надлежност на обвинетото правно лице завзел две различни мислења. Така во решението КР.бр.2/2009 од 27.01.2009 година при судирот на надлежноста меѓу Основниот суд од Тетово и Основниот суд од Битола за стварно и месно надлежен за спроведување на прекршочната постапка против правното лице и одговорното лице го определил Основниот суд во Битола. Врховниот суд констатира дека, основан е наводот на предлогот дека стварно и месно надлежен суд за спроведување на прекршочната постапка е Основниот суд од Битола од пичини што за водење прекршочна постапка против првнo лице надлежен е судот каде што се наоѓа седиштето на правното лице. Во конкретниот случај, седиштето на правното лице се наоѓало на Подрачјето на Основниот суд Битола. Во другото решение на Врховниот суд на Република Македонија, КР.бр.38/2009 од 14.10.2009 година, е определено поинаку. Со споменатото решение Врховниот суд на Република Македонија за месно надлежен суд за спроведување на постапката во прекршочната постапка против правното лице АД „Факом“ од Скопје и физичките лица КФ и МК од Скопје, за сторен прекршок од ЗБСП го определи Основниот суд од Битола. Врховниот суд најде дека, месно надлежен е судот во Битола, бидејќи прекршокот е извршен на Подрачјето на Основниот суд од Битола. Согласно член 2 став 1 од Законот за прекршоци, за прекршокот и прекршочната одговорност се применуваат одредбите од Општиот дел на Кривичниот законик, а во член 2 став 2 од Законот за прекршоци е предвидено, примена на одредбите од Законот за кривична постапка кои се

однесуваат на месната надлежност, последиците од ненадлежност и судир на надлежност. Согласно член 23 став 1 од ЗКП, месно надлежен по правило е судот на чие подрачје е извршено или обидено кривичното дело.

Сентенците од практичната примена на Законот за прекршоци, ги изработил судијата Васко Кузев, задржувајќи го правото на нивно понатамошно објавување. Истовремено изразувам благодарност за помошта на вишиот судски соработник Лилјана Стојковиќ.

2. ГРАЃАНСКО ПРАВО

АДВОКАТОТ КАКО ПОЛНОМОШНИК НА СТРАНКАТА ВО ПАРНИЧНА ПОСТАПКА НЕ Е ОДГОВОРЕН ЗА ПРЕТРПЕНА ШТЕТА СО ТОА ШТО СТРАНКАТА НЕ УСПЕАЛА ДА ГО ОСТВАРИ СВОЕТО ПОБАРУВАЊЕ ОД ДРУГАТА СТРАНКА АКО НАВРЕМЕ СТРАНКАТА НЕ МУ ГИ ОБЕЗБЕДИЛА И ДОСТАВИЛА НА СВОЈОТ ПОЛНОМОШНИК СИТЕ ПОТРЕБНИ ДОКАЗИ ВО ПОТКРЕПА НА СВОЕТО БАРАЊЕ.

Од образложението:

Првостепениот суд го одбил тужбеното барање на тужителот да се задолжи тужениот да му исплати надомест на штета во износ од 1.162.748,00 денари со ЗЗК сметано од 02.02.2004 година до исплатата, како неосновано. Во текот на постапката било утврдено дека тужениот како полномошник – адвокат го застапувал тужителот во постапка по предметот ПСС.бр._____ пред Основниот суд Скопје I Скопје, кој предмет бил завршен со донесување на решение под истиот број од 30.12.2004 година со кое било констатирано повлекување на тужбата на сега тужителот против тужениот во тој спор за наплата на долг во износ од 1.162.748,00 денари од причина што од страна на тужителот не било постапено по задолжението на судот за уредување на тужбата. Имајќи предвид дека уште при поднесувањето на тужбата тужителот не му ги обезбедил потребните докази на сега тужениот како адвокат и при состојба кога е утврдено дека тужителот бил информиран за поднесената тужба и задолжението дадено од судот за доставување на документација при што тужителот не докажал дека доказите – потребната документација ја доставил на сега тужениот, одбиено е тужбеното барање на тужителот према тужениот за надомест на штета со неуредување на тужбата бидејќи полномошникот објективно не бил во можност тоа да го стори без потребната документација да му биде доставена од тужителот.

Апелациониот суд во Битола по изјавената жалба од тужителот истата ја одбил како неоснована и ја потврдил првостепената пресуда. Прифатен е заклучокот на понискиот суд дека тужениот не му причинил никаква штета на тужителот со неуредувањето на тужбата со оглед дека објективно не бил во можност тоа да го стори без потребната

документација да му биде доставена од тужителот, а за што тужителот навреме бил известен.

Исто така, со оглед дека тужбата против наведеното правно лице била поднесена пред Основниот суд Скопје I Скопје во 2004 година откако тоа веќе било бришано од трговскиот регистер не произлегува дека тужителот ќе успеел во спорот, што е уште една причина за одбивање на тужбеното барање за надомест на штета.

(Пресуда на Основниот суд Охрид П.бр.1116/07 од 29.10.2008 година,
Пресуда на Апелациониот суд во Битола ГЖ.бр.833/09 од 01.10.2009 година
и Пресуда на Врховен суд на Република Македонија РЕВ.бр.91/10 од 17.11.2010 година)

Судија - Љубомир Бошевски,

**ОДРЕДБИТЕ ОД ЧЛЕН 277 СТАВ 1 И ЧЛЕН 280
СТАВ 1 ОД ЗПП, НЕ МОЖАТ ДА СЕ ПРИМЕНАТ НА
ПРЕДЛОГОТ ЗА ВРАЌАЊЕ ВО ПОРАНЕШНА
СОСТОЈБА КОГА ПОДНОСИТЕЛОТ НА ПРЕДЛОГОТ
НЕ СЕ ЈАВИЛ НА ЗАКАЖАНОТО РОЧИШТЕ ПО ТОЈ
ПРЕДЛОГ.**

Од образложението:

Со обжаленото решение првостепениот суд констатирал дека предлогот на тужителот за враќање во поранешна состојба се смета за повлечен и го задолжил тужителот да му ги надомести на тужениот трошоците на постапката. Против ваквото решение жалба поднел тужителот, па Апелациониот суд во Битола одлучувајќи по жалбата најде дека првостепениот суд погрешно ги применил одредбите од чл.277 ст.1 и чл.280 ст.1 од ЗПП.

Имено, во конкретниот случај судот закажал рочиште по повод поднесениот предлог на тужителот за враќање во поранешна состојба. На рочиштето не се јавил тужителот иако бил уредно повикан, а своето отсуство не го оправдал, па судот согласно споменатите одредби од ЗПП, со решение констатирал дека предлогот се смета за повлечен.

По оценка на Апелациониот суд, погрешно првостепениот суд ги применил одредбите од овие членови, бидејќи истите се однесуваат на поднесената тужба од страна на тужителот кој не се јавил на подготвителното рочиште или на првото рочиште за главна расправа, а бил уредно поканет, а својот изостанок не го оправдал. Што значи, овие членови се однесуваат на последиците од недоаѓање на тужителот на подготвително рочиште односно прво рочиште за главна расправа по однос на тужбата како иницијален акт со кој се поведува парничната постапка. Во конкретниот случај, рочиштето било закажано по повод поднесениот предлог за враќање во поранешна состојба, така да нејавувањето на тужителот на рочиштето не го ослободува судот да одлучува врз основа на поднесениот предлог, наводите во него и доказите предложени со него.

(Решение на Основниот суд во Охрид П.бр.532/09 од 09.06.2010 година и Решение на Апелациониот суд во Битола ГЖ.бр.3367/10 од 07.03.2011 година.)

Судија - Љубомир Бошевски

**ИЗВРШИТЕЛОТ НЕ МОЖЕ ВО СВОЈСТВО НА
ДОВЕРИТЕЛ ВО СВОЕ ИМЕ И СМЕТКА СО ПОСЕБЕН
НАЛОГ ЗА ИЗВРШУВАЊЕ ДА ГИ НАПЛАТУВА
ТРОШОЦИТЕ НА ИЗВРШУВАЊЕТО ОД ДОЛЖНИКОТ
А КОИ МУ ПРИПАЃААТ НА ДОВЕРИТЕЛОТ ОД ДРУГ
ИЗВРШЕН ПРЕДМЕТ.**

Од образложението:

Со обжаленото решение првостепениот суд го усвоил приговорот на должникот и утврдил неправилности во извршувањето со налогот за извршување И.бр._____ на извршителот Н.Н. Против ваквото решение жалба поднел доверителот па Апелациониот суд во Битола одлучувајќи по изјавената жалба истата ја одби и првостепеното решение го потврди.

Имено, првостепениот суд утврдил дека кај сега доверителот инаку извршител било спроведувано извршување по барање на доверителот С.Б. од Скопје против должникот Т.Д. ДОО _____ од Охрид за наплата на парично побарување. Во истата постапка бил донесен заклучок за утврдување на трошоците на извршувањето И.бр.324/2008 од 25.06.2008 година во вкупен износ од 532.392,50 денари. Во тој заклучок јасно стоело дека доверител е С.Б. од Скопје и со истиот должникот е задолжен овие средства да ги уплати на сметката на извршителот. Врз основа на ваквиот заклучок бил донесен налогот за извршување, каде како доверител се јавува извршителот за наплата на негово парично побарување и тоа со прибелешка продажба и намирување од недвижниот имот на должникот. Исто така, утврдено е дека постои и друг налог за извршување за наплата на истите овие трошоци каде доверител е С.С. од Скопје, а должник истиот должник, а наплатата е со прибелешка продажба и намирување од недвижност на должникот.

Врз основа на вака утврденото, правилно првостепениот суд утврдил дека со донесениот налог за извршување сторени се неправилности во извршувањето. Се работи за наплата на трошоците на извршувањето настанати во постапка за извршување по барање на друг доверител С.С. против сегашниот должник за што веќе постоел налог за извршување во таа постапка кај извршителот, така да извршителот не можел самиот да се јави како доверител и со друг налог за извршување истите тие трошоци кои му припаѓале на другиот доверител, да ги наплаќа од должникот за себе и со тоа да се јавува како странка. Согласно чл.11 т.6 од Законот за извршување, извршителот е лице кое врши јавни овластувања утврдени со закон именуван согласно со одредбите на овој Закон кој директно одлучува за дејствијата што треба да се преземаат во рамките на неговите овластувања за да се спроведе извршната одлука и да ги преземе извршните дејствија. Во точка 2 и 3 од овој член, определено е дека, доверител е лице чие побарување се остварува, а должник е лице спрема кое се остварува побарувањето. Согласно чл.12 ст.1 т.3-а од ЗИ, заклучокот на извршителот за утврдување на трошоците на извршувањето претставува извршна исправа. Врз основа на чл.40 ст.3 од ЗИ, Министерот

за правда донесе Правилник за формата и содржината на налозите, заклучоците, записниците, барањата, службените белешки и другите акти кои ги изготвува извршителот при преземањето на извршните дејствија. За заклучокот за утврдување на трошоците за извршувањето пропишан е посебен образец и со таквиот заклучок всушност се задолжува должникот да му ги плати на доверителот утврдените трошоци на извршување заедно со определената награда за реализираната извршна исправа, со тоа што ваквиот заклучок се донесува доколку извршителот претходно во друг налог или со заклучок не определи односно не можел да ги определи трошоците за извршување, како и во случај кога извршителот ќе го задолжи доверителот да му плати определени износи на извршителот што требало да му ги плати според законот и Правилникот за тарифа за награда на извршителите, а не му ги платил. Во таков случај ќе се преформулира последниот став на заклучокот. Во Тарифата за награда и други трошоци за работа на извршителите, покрај другото во чл.4 ст.2 и 4, потоа чл.5 и 6, определено е дека, цената за администрирање на предметот извршителот ја наплатува пред да започне со извршните дејствија и доколку доверителот поднел барање за извршување и не ја платил оваа цена пред започнување со извршните дејствија, извршителот има право да му го врати барањето за извршување на извршната исправа. Цената пак за извршните дејствија извршителот ја наплатува од доверителот пред отпочнување на превземање на извршни дејствија согласно табела 3 од Тарифата, а доверителот и извршителот можат да се договорат да ги одложат овие плаќања до завршувањето на извршувањето, освен плаќањето на трошоците за такси и реалните трошоци. Најпосле, предвидено е при извршувањето заради остварување на непарично побарување сите трошоци за извршување извршителот ги наплатува доверителот авансно, а потоа доверителот ги побарува од должникот врз основа на заклучокот за утврдување на трошоци предвиден како извршна исправа во Законот за извршување.

Од анализата на овие одредби произлегува дека, во постапката за извршување, каде постојат две страни доверител и должник, трошоците на извршувањето и наградата за реализираната извршна исправа ги плаќа доверителот на извршителот, а цената за извршните дејствија може да биде предмет на договор помеѓу нив, нејзиното плаќање да биде одложено до завршувањето на извршувањето. Меѓутоа, во секој случај со заклучокот за утврдување на трошоците за извршување, должникот се задолжува да му ги плати на доверителот освен доколку дел од трошоците претходно не биле определени во налогот за извршување против должникот. Ако доверителот не му ги платил на извршителот трошоците на име цена за администрирање и за извршни дејствија како и награда, тогаш со заклучок се задолжува доверителот на извршителот да му ги плати одредените износи кои требало да му ги плати според Законот и Правилникот.

Со оглед на горното, не можел извршителот самиот како службено лице да издава налог за извршување каде тој се јавува како доверител, а должникот како должник и од него да ги наплаќа за себе трошоците и наградата. Точно е дека во чл.8 стои дека, кога извршната исправа е извршена, должникот ја плаќа наградата, цената на администрирање на предметот и цената за извршните дејствија, но тоа

значи дека крајно овие трошоци паѓаат на терет на должникот, а не дека истите извршителот може да ги наплаќа во својство на доверител против должникот со издавање на налог за извршување против него. Токму за тоа во чл.39 т.4 од ЗИ, е предвидена обврска на извршителот пред започнувањето со работа независно од редовната сметка да отвори посебна сметка кај еден од носителите на платниот промет на која ќе се уплаќаат единствено парите од реализираните извршувања и ќе се користи исклучиво за намирување на доверителите, со тоа што извршителот е должен овие пари од реализираните извршувања кои се наоѓаат на посебната сметка да ги префрли на сметка на доверителот.

Од сите овие причини жалбата на доверителот (извршител) била одбиена и првостепеното решение потврдено.

(Решение на Основниот суд Охрид ППНИ.бр.208/2009 од 15.07.2009 година
Решение на Апелациониот суд во Битола ГЖ.бр.2558/09 од 04.08.2009 година)

Судија - Љубомир Бошевски,

СО ПРЕИНАЧУВАЊЕТО НА ПРВОСТЕПЕНАТА И ВТОРОСТЕПЕНАТА ПРЕСУДА ПО ИЗЈАВЕН ВОНРЕДЕН ПРАВЕН ЛЕК – РЕВИЗИЈА И ОДБИВАЊЕТО НА ТУЖБЕНО БАРАЊЕ ЗА ПОНИШТУВАЊЕ НА ОДЛУКАТА ЗА ПРЕСТАНОК НА РАБОТЕН ОДНОС СЕУШТЕ НЕ ОТПАДНАЛ ОСНОВОТ ПО КОЈ НА РАБОТНИКОТ МУ Е НАДОМЕСТЕНА ШТЕТАТА ВРЗ ОСНОВА НА ДРУГА ПРАВОСИЛНА ПРЕСУДА ДОНЕСЕНА ПО НЕГОВА ТУЖБА ПРОТИВ РАБОТОДАВЕЦОТ, ПА СО ТОА НЕ СЕ ИСПОЛНЕНИ УСЛОВИТЕ ЗА ВРАЌАЊЕ НА ПРИМЕНОТО КАКО СТЕКНУВАЊЕ БЕЗ ОСНОВ ДОКОЛКУ ПРАВОСИЛНАТА ПРЕСУДА ПО ОСНОВ НАДОМЕСТ НА ШТЕТА СЕУШТЕ ПОСТОИ.

Од образложението:

Првостепениот суд го одбил тужбеното барање на тужителот со кое истиот барал на име стекнување без основ да му врати тужениот 1.319.186,00 денари со ЗЗК од 25.03.2009 година. Од изведените докази, покрај другото утврдено е дека со пресуда на Основниот суд во Прилеп од 05.09.2007 година било усвоено тужбеното барање на сега тужениот, а таму како тужител за поништување на решение за престанок на работен однос која пресуда била потврдена со пресуда на Апелациониот суд во Битола. Во накнадно заведен друг спор по основ надомест на штета, а по тужба на сега тужениот била донесена правосилна пресуда со која работодавецот – сега тужителот бил задолжен на сега тужениот да му ја надомести штетата за изгубена плата поради незакониот престанок на работен однос. По изјавена ревизија Врховниот суд со пресуда ја преиначил пресудата на Апелациониот суд која се однесувала на престанокот на работниот однос на сега тужениот и неговото тужбено барање во тој спор било одбиено како неосновано.

Сега тужителот со тужбата барална име стекнување без основ тужениот да му го врати примениот износ досуден со правосилната пресуда по основ на надомест на штета.

При ваква состојба на работите правилно првостепениот суд го одбил тужбеното барање со што се согласил и второстепениот суд. Имено, пресудата врз основа на која на сега тужениот му е досуден износот што сега тужителот го побарува сеуште постои во правниот промет, не била укината по вонреден правен лек. Што значи, основот по кој се исплатени тие пари сеуште постои, не отпаднал, па со тоа не се исполнети ниту условите за враќање на примениот износ на име стекнување без основ во смисла на чл.199 од ЗОО.

(Пресуда на Основен суд Прилеп П.бр.404/2009 од 20.01.2010 година
Пресуда на Апелациониот суд Битола ГЖ.бр.1422/10 од 28.09.2010 година)

Судија - Љубомир Бошевски

Не може да се бара повторување на постапката поради недостатоци во застапувањето на спротивната странка во постапката пред првостепениот суд каде е донесена правосилна одлука.

Од образложението:

Со обжаленото решение првостепениот суд го одбил предлогот на тужителката за повторување на постапката завршена со правосилно решение со кое било утврдено дека тужбата се смета за повлечена како и решението со кое тужителката била задолжена на тужениот да му ги надомести парничните трошоци.

Против ваквото решение жалба поднела тужителката со која го побива обжаленото решение поради суштествени повреди на одредбите од парничната постапка. Апелациониот суд во Битола испитувајќи го обжаленото решение, ценејќи ја жалбата и списите од предметот најде дека жалбата на тужителката е неоснована.

Имено, тужителката барала да се повтори постапката правосилно завршена пред првостепениот суд бидејќи тужениот не бил уредно застапуван. Ова од причини што во полномошното со кое тужениот го овластил својот полномошник не содржело овластување полномошникот да може да го пренесе полномошното на друг полномошник – адвокат. Тоа било спротивно на чл.87 од ЗПП.

Меѓутоа, и по оценка на овој суд правилно првостепениот суд го одбил предлогот за повторување на постапката. Согласно чл.392 ст.1 т.3 од ЗПП постапката што со одлука на судот е завршена правосилно може по предлог на странката да се повтори ако во постапката како тужител или тужен учествувало лице кое не може да биде странка во постапката или ако странката која е правно лице не ја застапувало овластено лице или ако парнично неспособната странка не ја застапувал законски застапник или ако законскиот застапник односно полномошник на странката немал потребно овластување за водење на постапката или за одделни дејствија во постапката доколку водењето на постапката односно вршењето на одделни дејствија во постапката не било дополнително одобрено.

Во конкретниот случај тужениот со полномошно го овластил лицето Н.Н да може да го застапува како што стои во полномошното во негово име и негова сметка како и по потреба и по негово видување во име на тужителот и за негова сметка потпишува и заверува на нотар соодветна документација за кое има потреба да се направи тоа. Полномошникот Н.Н го овластил адвокатот М.М да застапува пред првостепениот суд во врска со поднесената тужба на тужителката против тужениот. Што значи точно е тоа дека во полномошното што го издал тужениот за лицето Н.Н не е содржано овластување да може истиот да го пренесе полномошното на друго лице. Во чл.87 од ЗПП предвидено е дека ако странката во полномошното не ги определила поблиску овластувањата на полномошникот кој не е адвокат, тогаш на таквиот полномошник му е потребно изрично овластување да може да го пренесе полномошното на друго лице.

Меѓутоа, во конкретниот случај поднесен е вонреден правен лек со кој се бара повторување на постапката од страна на тужителката која се повикува на сторени повреди на постапката по однос на застапувањето кои не се однесуваат за неа туку за застапувањето на спротивната странка т.е. тужениот. Правниот лек странката секогаш го поднесува во свое име и може да се повикува на евентуални повреди на постапката по однос на евентуално нејзино неправилно застапување односно недостатоци во нејзиното застапување, а не и во застапувањето на спротивната странка. Во таа смисла е и одредбата од чл.392 ст.1 т.3 од ЗПП. Тоа посредно произлегува и од чл.343 ст.3 од ЗПП каде се уредени суштествените повреди на парничната постапка поради кои може да се поднесе жалба. Согласно оваа законска одредба поради недостатоци во застапувањето, како што е на пример случај кога полномошникот на странката немал потребно овластување за водење на постапката жалба може да изјави само странката на која се однесуваат тие недостатоци.

При ваква состојба на работите не се исполнети условите за повторување на постапката поради што следуваше жалбата на тужителката да биде одбиена и обжаленото решение потврдено.

(Решение на Основниот суд во Битола ПП.бр.33/10 од 10.11.2010г.)

(Решение на Апелациониот суд во Битола Гж.бр.3634/10 од 7.04.2011г.)

С у д и ј а
Љубомир Бошевски

КАЈ ПОВРЕМЕНИ ПОБАРУВАЊА КАКО ШТО СЕ ПЛАЌАЊЕ НА ИЗДРШКА УТВРДЕНИ СО ПРАВОСИЛНА СУДСКА ОДЛУКА ИЛИ ПОРАМНУВАЊЕ КОИ СТАСАЛЕ ВО ЦЕЛОСТ, ВАЖИ ОПШТИОТ РОК НА ЗАСТАРЕНОСТ ОД 10 ГОДИНИ ПРЕДВИДЕН ВО ЧЛЕН 368 ОД ЗАКОНОТ ЗА ОБЛИГАЦИОНИТЕ ОДНОСИ. ДОКОЛКУ СЕ РАБОТИ ЗА ТАКВИ СЕ УШТЕ НЕДОСТАСАНИ ПОБАРУВАЊА ВО ИДНИНА, ТИЕ ЗАСТАРУВААТ ВО ПОСЕБЕН ПРЕДВИДЕН РОК ОД ТРИ ГОДИНИ, СМЕТАНО ОД СТАСАНОСТА НА СЕКОЕ ПООДДЕЛНО ДАВАЊЕ.

Од образложението:

Со обжаленото решение првостепениот суд го одбил приговорот на должникот за сторени неправилности со налогот за извршување И.бр.92/10 од 6.05.2010 година. Против ваквото решение жалба поднел должникот, а Апелациониот суд во Битола по испитувањето на обжаленото решение ценејќи ја жалбата и списите од предметот нашол дека жалбата е основана и решението на првостепениот суд го преиначил.

Имено од списите на предметот утврдено е дека доверителите поднеле барање за извршување до извршителот врз основа на извршна исправа судско порамнување постигнато пред Основниот суд во Битола со кое должникот бил задолжен на доверителите да им плаќа месечна издршка по тогашни 1.500,00 динари, сметано од 01.02.1992 година, со тоа што доверителите во своето барање прецизирале издршката да се пресмета до нивната 18 годишна возраст, па на тој начин до нивното полнолетство бил побаран вкупен износ од 411.000,00 денари. Извршителот изготвил налог за извршување со кој го задолжил должникот на овој износ.

Меѓутоа основано жалбата укажува дека пресметаниот износ од 411.000,00 денари, не е правилно пресметан ако се има во предвид соодносот на поранешниот динар со денар, дека тогашните 1.500,00 динари изнесувале денешни 1.500,00 денари месечна издршка. Во 1992 година, беше донесен Закон за употреба на паричната единица на РМ (Сл.Весник на РМ бр.26/92). Со овој Закон беше предвидено воведување на вредносни бонови како законско средство за плаќање на територијата на РМ до издавањето на книжни и ковани пари, а согласно член 1 од Законот за парична единица на РМ, (Сл.весник на РМ бр.26/92). Согласно член 1 од овој Закон парична единица на РМ е денарот. Со Законот за употреба на паричната единица на РМ беше предвидено книжните пари кои гласеа на поранешните југословенски динари дека се заменуваат со вредносни бонови во сооднос 1 спрема 1 и дека замената ќе се изврши во рок од 3 дена од денот на влегувањето во сила на овој Закон. Во 1993 година, донесен е Закон за промена на вредноста на денарот (Сл.весник на РМ.бр.29/93). Со него се уреди промената на вредноста на денарот така што со денот на влегувањето во сила на овој Закон постојните вредносни бонови од 50,00, 100,00, 500,00, 1.000,00, 5.000,00, 10.000,00 денари, што се наоѓаат во оптег на денот на влегувањето на сила на овој Закон имаат вредност што одговара на 1 стоти дел од износот означен на нив - член 1,2 и 3 од споменатиот закон. Согласно член 11 овој Закон е во примена од 10-ти мај 1993 година. Всушност со тој

Закон беше извршена деноминизација кога отпаднаа две нули од постојаните вредносни бонови.

Со оглед на горното извршителот при пресметувањето на вкупниот износ на издршката не го имал во предвид соодносот на поранешните динари со денарот.

Меѓутоа, покрај ова второстепениот суд нашол дека основан е и приговорот на должникот по однос на застареноста. Во конкретниот случај не се работи за спор за побарување на издршка заведен со тужба така да не можеле да се применуваат одредбите од Законот за семејството и други одредбите од ЗОО, на кои се повикал првостепениот суд. Во конкретниот случај се работи за извршување на извршна исправа. Во член 368 од ЗОО, утврден е рокот во кој застаруваат сите побарувања утврдени со правосилна судска одлука или со порамнување пред судот. Тој рок изнесува 10 години. Во став 2 од овој член предвидено е сите повремени побарувања кои што произлегуваат од такви одлуки или порамнувања и кои стасуваат во иднина, застаруваат во рокот предвиден за застареност на повремени побарувања. Со ставот 2 на овој член е предвиден друг рок на застареност на повремени побарувања во кои влегуваат и побарувањата на издршки досудени со извршни исправи за кои не се донесува рокот за застареност од 10 години, туку застаруваат во рокот предвиден за застареност на повремени побарувања според член 361 од ЗОО. Имено ако ваквите повремени побарувања како што се плаќање на издршка утврдени со правосилни судски одлуки или порамнување веќе стасале во целост, тогаш се применува општиот рок на застареност од 10 години, а ако постојат се уште недостасани побарувања во иднина тие застаруваат во посебен предвиден рок од 3 години сметано од стасаноста на секое поодделно барање.

Во конкретниот случај бидејќи доверителите побарале да се плати издршката заклучно со денот на нивното полнолетство. Едниот доверител станал полнолетен на 11.12.2001 година, а другиот на 25.02.2006 година. Барањето за извршување е поднесено на 6.05.2010 година, што значи настапила застареност на побарувањата дури и за последните месечни износи на издршка во месеците пред да станат полнолетни двата доверители.

Со оглед на сето погоре наведено следуваало жалбата на должникот да се уважи и првостепеното решение да се преиначи.

(Решение на Основниот суд во Битола ППНИ.бр.296/2010 од 14.05.2010 година).

(Решение на Апелациониот суд во Битола Гж.бр.2219/2010 од 6.07.2010 година).

**Судија,
Љубомир Бошевски**

ЗАКЛУЧОЦИ ДОНЕСЕНИ ОД ГРАЃАНСКИТЕ ОДДЕЛИ НА АПЕЛАЦИОНИТЕ СУДОВИ БИТОЛА, СКОПЈЕ, ШТИП

1

Дали следува надомест на нематеријална штета за претрпен душевен бол поради нагрденост, ако нагрденоста е од времен карактер?

Заклучок

Следува надомест на нематеријална штета за претрпен душевен бол заради нагрденост, ако нагрденоста е од времен карактер.

2

Дали спаѓа во судска надлежност поништување на дел од одредбите од Правилникот за организација и систематизација на ДОО затоа што тие одредби не се усогласени со одредбите од гранковиот Колективен договор?

Заклучок

Не е во судска надлежност поништување на дел од одредбите од Правилникот за организација и систематизација на ДОО затоа што тие одредби не се усогласени со одредбите од гранковиот Колективен договор.

3

(Заклучоци донесени на заедничка средба на Граѓанските оддели на трите Апелациони судови одржана во Штип на 3.03.2006г.)

1. Дали одлуката за престанок на работниот однос од деловни причини е законита доколку работодавачот не го почитувал рокот од чл.95 ст. 1 од Законот за работните односи (Службен весник на РМ бр.62/05)

Заклучок

Непочитувањето на законскиот рок од чл.95 ст. 1 од Законот за работните односи, (Службен весник на РМ бр. 62/05) за известување на репрезентативниот синдикат од страна на работодавачот, а во врска со неговата намера за престанок на работниот однос на поголем број работници и неговото еднострано скратување ја прави незаконита одлуката за престанок на работниот однос на работникот.

Ова не се однесува на случаите кога иако работодавецот го скратил овој рок, а синдикатот бил известен во смисла на чл.95 ст.1 од Законот за работните односи, па во тој скратен рок сепак било дадено мислење и било извршено советување за можните начини за спречување и ограничување на бројот на отказите и можните мерки за спречување и ублажување на штетните последици.

2. Дали имаат субјективитет правните лица запишани во судскиот регистар, а кои не се усогласени согласно чл.613 од Законот за трговските друштва и не се бришени од судскиот регистар.

Заклучок

Правните лица запишани во судскиот регистар, кои не се усогласени согласно чл.613 од Законот за трговските друштва, и не се бришани од судскиот регистар имаат правен субјективитет.

(Заклучоци донесени на заедничка средба на Граѓанските оддели на трите Апелациони судови во Битола на 22.06.2007г.)

1. Колку пати треба да се плати такса на поднесена жалба кога странките поднесуваат жалба повеќе пати во текот на постапката, односно дали иако пресудата е повеќе пати укината треба да се плати такса за секоја жалба.

Заклучок

Имајќи предвид дека Таксената тарифа утврдена во Законот за судски такси во тарифен број 3, точка 9 од забелешката уредува дека „таксата за укината одлука се засметува во таксата за новата одлука, односно порамнување“, јасно произлегува интенцијата на законодавецот да исклучиво такса за одлука да се плаќа еднаш без оглед на бројот на укинувањето на одлуката. Оттука, со самиот факт дека конкретна одредба за плаќање на такса за жалба во случај кога одлуката неколку пати се укинува, законодавецот нема инкорпорирано во Законот за судски такси произлегува дека такса за жалба се плаќа без разлика колку пати одлуката е укинувана, односно за секоја поднесена жалба мора да биде платена и судска такса.

2. Дали спаѓа во судска надлежност утврдување на право на работник за осигурување со зголемено траење?

Заклучок

Тужбеното барање на работникот против работодавецот со кое бара да му се утврди осигурување со зголемено траење (бенифициран стаж) спаѓа во судска надлежност. Доколку тужбеното барање на работникот е усмерено кон Фондот за ПИОМ, за истото се одлучува во управна постапка.

3. Откажување на договор за вработување поради деловни причини.

Заклучок

Работодавецот пред започнување на постапката за откажување на договорот за вработување поради деловни причини мора во некој акт да има определено критериуми и мерила, како и да ги примени истите, за да на тој начин го утврди приоритетот за задржување на работно место, односно утврди на кои работници треба да им престане работниот однос.

4. Дали во случај кога согласно чл.78 од ЗРО, работодавецот го откажува договорот за вработување и на работникот истовремено му предлага склучување нов договор за вработување, мора претходно или истовремено соновиот изменет договор да донесе одлука за откажување на првиот договор за вработување.

Заклучок

Кога работодавецот го откажува договорот за вработување, согласно чл.78 ст.1 од ЗРО во истата одлука треба да биде содржана одлуката за откажување на претходниот договор за вработување со конкретните причини зошто истото е сторено и треба да е содржан новиот изменет договор за вработување. На работникот не може да му се ускрати правото да бара примарна и судска заштита против одлуката за откажување на договорот за вработување и причините наведени во истото.

5. Ако тужениот како работодавец не обезбедил средства за исплата на надоместоци по основ на регрес за исхрана и регрес при користење на годишен одмор заради искажани негативни резултати во работењето, по тужбите на работниците кои завеле конкретни спорови, дали судот треба да се впушти во утврдување факти дека финансиската состојба кај работодавецот навистина била таква да не можело да се исплатат овие средства.

Заклучок

По тужбите на работниците за неисплатен надомест на исхрана и неисплатен регрес за годишен одмор судот треба да се впушти во испитување на финансиската состојба на работодавецот, односно да испита дали лошата економска финансиска состојба и покажаните загуби со завршната сметка се причина поради која работодавецот не им ги исплатил тие надоместоци.

(Заклучоци од заедничка средба на Граѓанските оддели на трите Апелациони судови одржана во Скопје на 2.03.2007г.)

1. Кој е надлежен за спроведување на привремените мерки изречени согласно одредбите на Законот за обезбедување на побарувањата?

Заклучок

Се додека ЗИ не претрпи измени, надлежни за извршување на привремените мерки донесени согласно одредбите на Законот за обезбедување на побарувањата, се судовите.

2. Во кои рокови може да се бара извршување согласно ЗИ, заради наплата на паричните казни и трошоци изречени во прекршочна постапка?

Заклучок

Во постапката за извршување која се спроведува согласно одредбите на Законот за извршување, а заради наплата на парични казни и трошоци изречени во прекршочна постапка, рокот за застареност на извршување на изречената прекршочна санкција се смета согласно чл.43 од Законот за прекршоци (Службен Весник на РМ бр.62/2006), а по однос на извршување за наплата на трошоците – паушал, се смета согласно чл.368 од Законот за облигационите односи (Службен весник на РМ бр.18/2001).

3. Дали извршителот може во судски депозит да ги депонира наплатените парични средства, во ситуација кога не е во можност во рокот предвиден со ЗИ да му ги предаде на доверителот?

Заклучок

Судски депозит може да се прими само ако се исполнети условите од чл.295 од ЗВП.

4. Дали се работи за пресудена работа ако Претседателот на судот по поднесен приговор донел решение со кое налогот за извршување против едниот од солидарните должници го укинал, а извршувањето спрема другиот солидарен должник е неуспешно бидејќи за него е отворена стечајна постапка и постапката е запрена, па против солидарниот должник за кој налогот за извршување бил укинат, повторно е издаден налог за извршување?

Заклучок

Во постапка за извршување кај извршител нема пресудена работа.

(Заклучоци донесени од Граѓанските оддели на Апелационите судови Битола, Скопје, Штип и Гостивар на одржана средба во Битола на 21.11.2008г.)

1. Како ќе се пресмета висината и основицата за утврдување на надомест за исхрана за време на работа, доколку се исплатува во паричен износ отпремнина и јубилејна награда и други надоместоци, како права предвидени со закон, иако висината и основицата не е утврдена со Законот за работните односи за периодот од 6.02.2006г. до донесување на Општиот колективен договор за стопанството на РМ (23.06.2006г.).

Заклучок

Пресметувањето на висината и основицата за утврдување на надомест за исхрана за време на работа, доколку се исплатува во паричен износ отпремина и јубилејна награда и други надоместоци, како права предвидени со закон, иако висината и основицата не е утврдена со Законот за работните односи за периодот од 6.02.2006г. до донесување на Општиот колективен договор за стопанството на РМ (23.06.2006г.) се врши на износ од најмалку 20%.

2. Примена на чл.19 од Законот за изменување и дополнување на законот за парничната постапка (Сл весник на РМ број 110/08, а во однос кога постапката започнува, дали со поднесување на тужбата од страна на тужителот, или со доставување на тужбата на одговор на тужениот.

Заклучок

Се прифаќа мислењето на Граѓанскиот оддел на Апелационен суд Скопје, во смисла на тоа дека парницата започнува со доставување на тужбата на одговор на тужениот.

3. Дали плаќањето на дел од долгот после настапувањето на застареноста на обврската може да се смета за признавање на долг и дали таквата уплата може да предизвика прекин на застарувањето врз основа на чл.376 став 1 и 2 од ЗОО.

Заклучок

Прекин на застареност може да настапи само за време додека тече застареност, а после тоа може да настане само признавање на застарена обврска. Плаќањето на дел од долгот после настапувањето на застареноста на обврската, не претставува прекин на застареност.

4. Дали спаѓа во судска надлежност постапувањето по предлогот на Министерството за финансии – Управа за јавни приходи за определување на привремена мерка забрана на располагање со имот со кој се бара на должникот (физичко лице) да му се забрани располагање со сметки и недвижниот имот(негова сопственост) и оваа мерка да трае се до целосна наплата на даночниот долг, а привремената мерка се однесува за обезбедување на парично побарување – неплатен данок, по основ на непријавени и неоданочени приходи.

Заклучок

Постапувањето по предлогот на Министерството за финансии – Управа за јавни приходи за определување на привремена мерка забрана на располагање со имот со кој се бара на должникот (физичко лице) да му се забрани располагање со сметки и недвижниот имот (негова сопственост) и оваа мерка да трае се до

целосна наплата на даночниот долг, а привремената мерка се однесува за обезбедување на парично побарување – неплатен данок по основ на непријавени и неоданочени приходи, не е во судска надлежност, освен за лицата кои потпаѓаат на чл.37 од Законот за спречување на корупцијата (Сл.весник број 83 од 2004г.).

(Заклучоци на Граѓанските оддели на четирите Апелациони судови донесени на средбата одржана во Гостивар на 24.04.2009г.)

1. Дали лицето на кое со дејствие на извршител му е нанесена штета има право на нејзино надоместување ако против дејствието на извршителот претходно не е поднело приговор за отстранување на неправилности при извршувањето до Претседателот на надлежниот Основен суд?

Заклучок

Независно дали странките или учесниците при спроведување на извршување кај надлежен извршител поднеле или не приговор за отстранување на неправилности на извршувањето согласно чл.77 од ЗИ имаат право со тужба во спор за надомест на штета да ги остваруваат своите права према извршителот доколку со неговото незаконито постапување им била причинета штета, а согласно условите за одговорност за штета од ЗОО. Неподнесувањето на приговор по чл.77 од ЗИ не е пречка за поднесување на тужба за надомест на штета против извршителот.

2. Дали против решението на судот со кое е одбиен приговорот на наследникот, поднесен против решение на нотарот, како повереник на судот во оставинска постапка не е дозволена жалба?

Заклучок

Жалбата против решението на вонпроцесниот суд со кој е одбиен приговорот на некој од учесниците во оставинската постапка против решението на нотарот како повереник на судот е недозволена и како таква треба да биде отфрлена тргнувајќи од фактот што законската одредба од чл.128 ст.4 дава можност за поднесување на жалба само против решението на судот со кое решението на нотарот во целост или делумно е укинато, бидејќи вонпроцесниот суд во таква состојба одлучува за спорниот дел односно за спорното прашање, па таквата негова одлука се јавува како првостепен одлука и по однос на истата може да одлучува Апелациониот суд како второстепен суд.

3. На кој начин се пресметуваат трошоците во постапката за делба на заеднички предмет или имот, кои трошоци влегуваат во таквата пресметка и што се смета воопшто за трошоци во оваа постапка.

Заклучок

Секој од учесниците ги сноси своите трошоци што ги имал во врска со овластувањето на свои полномошници и судските такси за неговите правни лекови а трошоците кои биле потребни за поведување на постапката како што се за состав на предлог со кој се поведува постапката за судски такси за предлогот трошоци за вешто лице и увид на лице место да се поделат на сите учесници сразмерно на големината на нивните делови врз заедничкиот предмет или имот.

4. Прашања во врска со дилемите околу примената на чл.363 или чл.367 ст.1 т.2 од 300 по однос на побарувањата на кабелските оператори?

Заклучок

Рокот за застареност на побарувањата на кабелските оператори треба да биде 1 година, согласно чл.367 од 300.

5. Дали е законита одлуката на работодавачот со која разрешување од должноста директор го распоредува работникот на работното место за ое засновал работен однос со понизок степен на образование што го стекнал работникот за времетраење на работниот однос?

Заклучок

Работникот кој е избран или именуван на државна или јавна функција, утврдена со Закон, а чие вршење бара привремено да престане да работи кај работодавачот, му мирува работниот однос за време на вршење на функцијата и има право во рок од 15 дена по престанувањето на функцијата што ја вршел, да се врати на работа кај работодавачот за вршење на работи кои одговараат на неговиот степен на стручна подготовка.

6. Примена на одредбата од чл.87 ст.6 од Законот за стечај во случај кога доверител со право на одвоено намирување – разлачен доверител ќе поднесе пријава по истекот на рокот од 15 дена од објавувањето на огласот за отворање на стечајна постапка.

Заклучок

Кога доверител со право на одвоено намирување – разлачен доверител ќе поднесе пријава по истекот на рокот од 15 дена од објавувањето на огласот за отворање на стечајна постапка, не може да трпи последици во смисла на губење на разлачното право, без оглед на пропуштањето на рокот.

(Заклучоци од одржаната средба на Граѓанските оддели на четирите Апелациони судови одржана во Скопје на 4.06.2010г.)

1. Во која висина треба да се надоместуваат трошоците на странката која имала свој полномошник – адвокат во постапката а кои се однесуваат за превоз дали се тоа трошоците во висина на патен билет за превозното средство што го користел адвокатот или за употреба сопствено возило каде надоместокот изнесува 30% од цената на најскапиот бензин за секој изминат километар?

Заклучок

Трошоците на странката која имала свој полномошник – адвокат во постапката, а кој се однесуваат за превоз ќе се надоместуваат согласно чл.149 ст.2 од ЗПП и тарифата за награда и надоместок на трошоците за работа на адвокатите за секој поединечен случај врз основана приложените докази – сметкопотврда за наточено гориво со регистарски број од возилото, фискална сметка во оригинал, потврда од патарина или патен налог со тоа што ако полномошникот дошол истиот ден за повеќе предмети да му се досуди надоместок само за еден превоз и во еден предмет со оригинал докази. Доколку патувал со автобуски превоз тоа треба да се докаже со патен билет во отсуство на докази за користено превозно средство нема да се досудат трошоци за превоз.

2. Дали секој случај кога Европскиот суд за човекови права ќе утврди повреда на некое човеково право или на основни слободи предвидени во Европската конвенција за заштита на основните човекови права и слободи треба да се дозволи повторување на постапката во смисла на чл.400 од ЗПП?

Заклучок

Кога Европскиот суд за човекови права ќе утврди повреда на некое право или на основните слободи предвидени во Европската конвенција за заштита на основните човекови права и слободи и странката во рок од чл.400 од ЗПП поднесе барање повторување на постапката судот е должен да постапува по таквото барање и во зависност од причините поради кои се бара повторување на постапката ќе одлучи дали ќе дозволи повторување. Одлуката на Европскиот суд за човекови права со која е утврдена повреда на човековите права не значи дека секогаш треба да се дозволи повторување на постапката.(како на пример кога потврдата се состоела во судење во неразумен рок).

3. Дали на работникот во смисла на чл.113 од ЗРО му следуваат трошоци поврзани со работата – за одвоен живот само во случаи ако тој трошокот е причинет од работодавачот или пак во случај ако е предизвикан од работникот поради негови лични причини?

Заклучок

Согласно чл.113 ст.1 т.6 од ЗРО на работникот му следуваат трошоци поврзани со работата – за одвоен живот само во случај ако тој трошок е причинет од работодавецот, а не и од причини на работникот.

4. Дали при состојба кога првостепената пресуда е потврдена со пресуда на првостепениот суд, а покасно по изјавена ревизија со решение на Врховниот суд на РМ се укирати двете пресуди на пониските судови при повторно одлучување по изјавена жалба против првостепена пресуда доколку постојат услови и причини за укинување на таа пресуда дали тоа се смета за прво укинување или пак со фактот што првостепената пресуда била укината од Врховниот суд на РМ заедно со второстепената согласно чл.351 ст.3 од ЗПП, второстепениот суд ќе треба да закаже расправа и мериторно да одлучи по изјавената жалба.

Заклучок

При состојба кога првостепената пресуда е потврдена со пресуда на второстепениот суд а покасно по изјавена ревизија со решение на Врховниот суд на РМ се укирати двете пресуди на пониските судови при повторно одлучување по изјавената жалба против првостепена пресуда доколку постојат услови и причини за укинување на таа пресуда, пресудата може да се укине уште еднаш бидејќи тоа се смета за прво укинување.

5. Дали одредбата од чл.51 ст.8 од Законот за стечај повлекува одговорност за штета на органите на управување на должникот кои не поднеле навремен предлог за отварање на стечајна постапка во секој случај или штетата и одговорноста треба да се докажува?

Заклучок

Во спорови заведени согласно чл.51 ст.8 од Законот за стечај одговорноста на органот на управување на должникот не значи автоматски одговорност туку мора да се утврдуваат факти дали се исполнети условите за надомест на штета во сите елементи потребни да постои одговорност по основ на штета.

Доколку била отворена стечајна постапка после рокот предвиден од споменатиот член од Законот за стечај спорно станува прашањето што со веќе заведена парница од страна на доверителот.

(Заклучоци на Граѓанските оддели на четирите Апелациони судови Битола, Скопје, Штип и Гостивар одржана на 03.12.2010 год.)

3. ПОГЛЕДИ И МИСЛЕЊА

ОСНОВИ НА ОДГОВОРНОСТ НА ИЗВРШИТЕЛИТЕ

Поаѓајќи од Законската дефиниција содржана во чл.11 ст.1 т.6 од Законот за извршување (Сл.Весник на Република Македонија бр.35 од 2005г.), „извршителите се лица кои вршат јавни овластувања утврдени со Закон, именувани согласно со одредбите на овај Закон кои директно одлучуваат за дејствијата што треба да се преземат во рамките на нивните овластувања, за да се спроведе извршната одлука и да ги преземат извршните дејствија“, ваквото нивно јавно овластување налага и нивна одговорност. Од тука во натамошното излагање ќе се осврнам на одговорноста што произлегува од нивниот законски статус, а не за одговорноста на извршителите ја имаат и како секој граѓанин на Република Македонија, како физички лица.

ВОВЕД

Се обидов да најдам една општа дефиниција за поимот „одговорност“, таква не најдов и нема. Нема не затоа што многу теоретичари на правото не можеле да ја направат дефиницијата, ами затоа што основите и обележјата на одговорноста се променлива категорија и детерминирана од многу фактори. Кога на Правниот факултет го учев правото од професорите Јован Ѓорѓевиќ, Балтиќ, Деспотовиќ, Христов верувам дека тие можеле да дефинираат, но сигурно е дека од горните причини тоа не го сториле.

Оценив дека најлесно ќе одговорам на задача што ми ја дадовте за зборувам за одговорноста на извршителите ако тргнам од изворите на таа одговорност. Изворите се Уставот на Република Македонија, Меѓународните договори ратификувани од Собранието на РМ, законите и подзаконските акти.

Уставот на Република Македонија како највисок Закон, Закон над законите во основните начела ги дефинирал: граѓанските и политичките слободи и права, економските, социјалните и културните

права и гаранциите на основните слободи и права. Од горните правила ќе издвојам следните што се во директна врска со темата. Во чл.51 ст.2 од Уставот е пропишано, дека секој е должен да го почитува Уставот и законите. Во чл.54 ст.4 е пропишано, начелото за забрана на ретроактивно дејство на законите и другите прописи. Ќе го спомнам и уставното начело на легалитет, никој не може да биде казнет за дело кое пред да биде сторено не било утврдено со Закон и казниво со Закон и начелото на двостепеност во постапката, се гарантира право на жалба против поединечни правни акти донесени во постапка од прв степен.

Вториот извор на правото, а од таму и на одговорноста се законите. Бидејќи со Закон се ратификуваат и Меѓународните договори од таму и Меѓународните договори се извор на правото. Република Македонија како членка на советот на Европа ратификува многу Меѓународни договори, па сега и тие се применуваат во постапката се пресудување. За Ваше запознавање ќе ви цитирам едно **Правно мислење** на Одделот за казниви дела на Врховниот суд на Република Македонија од 29.06.2007г. Во него се вели „Европската конвенција за заштита на човековите слободи и права е составен дел на правниот поредок на Република Македонија и истата непосредно се применува. Европскиот суд за човекови права дава заштита на тие права и на нашите граѓани. Пресудите на тој суд во Република Македонија треба судовите непосредно да ги применуваат и согласно Законот за кривична постапка во образложението на своите одлуки да се повикуваат на тие пресуди“. Значи, нешто што порано не беше поимливо сега веќе стана судска пракса, одлука на суд да биде извор на право. Тоа порано му беше својствено на англо – саксонскиот систем на право, но еве денеска полека полека најдува примена и во нашето право.

Според нашето законодавство ќе ги издвојам и понатаму ќе зборувам за три видови на одговорност. Ќе зборувам за кривичната, прекршочната и дисциплинска одговорност воопшто со посебен осврт на тие видови на одговорност што се однесуваат на извршителите.

КРИВИЧНА ОДГОВОРНОСТ

Кривичното дело е противправно дело што со Закон е определено како кривично дело и чии обележја се определени со Закон. Во оваа прилика нема потреба да ја расчленам законската дефиниција и да ви зборувам за противправноста, легалитетот и другите составни обележја на дефиницијата. Само ќе дополнам дека институтите на општиот дел на Кривичниот законик кои се однесуваат на она што не е кривично дело, дело од мало значење, нужна одбрана и крајна нужда, потоа за кривичната одговорност со двата казниви облици на умисла и небрежност, за основите што ја исклучуваат одговорноста, а тоа се стварната и правната заблуда на подетално да зборувам затоа што вие тоа добро го знаете припремајќи се и полагајќи испит за извршители по предметот Кривично право.

Јас сега ќе зборувам за тоа кое кривично дело може да го стори извршителот и да биде кривично одговорен, а ќе се осврнам и на еден вакум во посебниот дел на кривичното право предизвикан од тоа што извршителите постојат како реалност, а можат да сторат специјални

кривични дела, а да не одговараат затоа што не е извршена измена и дополнување на тие кривични дела.

Во почетокот ја истакнав дефиницијата за извршител содржана во чл.11 ст.1 т.6 од Законот за извршување. Ваквата законска дефиниција дава за право да се рече дека извршителот може да се смета како службено лице во смисла на чл.122 ст.4 од Кривичниот законик. Во овај член определени се значењата на изразите во КЗ. Од тука сите општи кривични дела што го имаат обележјето „службено лице“ како сторител на делото, а под услов ако се остварени и останатите обележја може да биде извршителот. Да го земеме за пример кривичното дело „злоупотреба на службената положба и овластување“ по чл.353 од Кривичниот законик. Ако извршителот како службено лице со искористувањето на својата службена положба или овластување, со пречекорувањето на границите на службеното овластување или со не извршување на својата службена должност ќе прибави за себе или за друг некаква корист или на друг ќе му нанесе штета ќе се казни со затвор почнувајќи од 6 месеци до 3 години за основното дело, завршувајќи и со казна затвор до 10 годни за квалификуваниот облик, потешок облик на ова дело. Ова кривично дело го зедовме само за пример. Во многу други кривични дела својството „службено лице“ се појавува како обележје на делото и од тука како можност на извршителот да чини и такви кривични дела.

Претходно истакнав дека извршителот може да стори определено дејствие што ги има обележјата на кривично дело, а сепак да не биде кривично одговорен. Да не се дојде до погрешен заклучок дека извршителот е законски аболиран, извршителот да стори кривично дело, а да не одговара. Во чл.14 од Уставот на Република Македонија е дефинирано начелото на легалитет, а тоа исто начело е дообработено и во чл.1 од Кривичниот законик. На никого не може да му биде изречена казна или друга кривична санкција за дело кое пред да е сторено не било со Закон определено како кривично дело и за кое не била пропишана казна со Закон. Во посебниот дел на Кривичниот законик постојат определени кривични дела, специјални кривични дела кои можат да ги извршат само сторители со определено својство. На пример, кривичното дело „повреда на тајноста на постапката“. Таму законодавецот со заканил со казна за тој што неовластено ќе открие она што го дознал во постапката пред суд или во управната, прекршочната или дисциплинската постапка, а тоа било прогласено како тајна. Така е напишано во Кривичниот законик и кога законодавецот вака дефинирал тогаш извршувањето влегуваше во судската постапка, ја извршуваат судии што беа определени со распоредот за работа во таа област. Исто така, до таква со Закон прогласена тајна може да дознае и да дојде до неа извршителот, бидејќи сега и тој спроведува постапка со овластувањата што му се дадени со Законот за извршување. Значи тоа повеќе не е во надлежност на судската постапка ами во надлежност на постапката што ја спроведуваат извршителите. Да го земеме за пример и кривичното дело „неовластено откривање тајна“ по чл.150 ст.1 од Кривичниот законик. Според него адвокат, нотар, бранител, лекар, бабица или друг здравствен работник психолог, верски исповедник, социјален работник или друго лице кое неовластено ќе открие тајна што ја создало во вршењето на својата професија ќе се казни. И во ова кривично дело не е наброен извршителот. Тој пак во постапката што ја спроведува може да дознае тајна. Секако дека во горните примери, а слични други

кривични дела законодавецот во наредните измени и дополнувања на Кривичниот законик ќе го опфати и извршителот.

ПРЕКРШОЧНА ОДГОВОРНОСТ НА ИЗВРШИТЕЛОТ

Бидејќи статусот на извршителот е определен со Законот за извршување, во тој Закон нема посебни прекршочни одредби поврзани со својството на извршител. Ова не значи дека извршителот не може да стори прекршок и прекршочно да одговара. Извршителот обавувајќи ги своите јавни овластувања определени со Закон тој тоа го чини во својата канцеларија, на терен, соочен е со јавни давачки и обврски од комуналната сфера, од финансвата сфера, па секое непочитување на тие правила може да повлече и прекршочна одговорност.

ДИСЦИПЛИНСКА ОДГОВОРНОСТ НА ИЗВРШИТЕЛОТ

Законот за извршување во главата VI изрично го определува поимот на дисциплинска одговорност. Законската дефиниција е содржана во чл.54 ст.1 од тој Закон каде се вели „ ако извршителот со своето однесување при работата врши повреда на службената должност при спроведувањето на извршните дејствија или противзаконито ги врши службените дејствија или по своја вина ги одложува, или пак со своето однесување во приватниот живот ги нарушува честа и угледот како вршител на јавни овластувања ќе се казни поради **неуредност** или **дисциплинска повреда**“. Од ваквата дефиниција на поимот дисциплинска одговорност произлегуваат овие три суштествени обележја: прво, дејствие на извршување, второ предвиденост на повредата во Законот и трето одговорност на извршителот изразена во казнување.

ДЕЈСТВИЕ НА ИЗВРШУВАЊЕ

Дејствието на извршување е човечки акт на извршителот, акт поврзан со неговото својство. Во Законот за извршување ќе најдеме низа обврски на извршителот, законски обврски на однесување. Тие повреди при работењето можат да се направат:

а) Извршителот бил именуван, свесно прикривајќи го постоењето на законските пречки;

б) Ја повреди должноста утврдена со Закон и со тоа сериозно ја загрози довербата на неговата непристрасност и во дејствија што ги презема, особено ако преземе дејствие кое според Законот е исклучено;

в) Спротивно на извршната Тарифа побара поголема награда;

г) Со ветување дека ќе ја намали наградата преку посредник или на друг непристоен начин бара странки;

д) Ја избегнува обврската за континуирано стручно оспособување и едукација која се одвива преку семинари и предавања;

ѓ) Бара пристап до податоци за кои не се должници во негов конкретен предмет;

е) Грубо го повреди достоинството на личноста на должникот и неговото семејство;

ж) Неточно или неуредно ја води евиденцијата;

з) На јавна продажба или во текот на некоја друга постапка која ја води како извршител купи за себе или за свои роднини предмети или права;

с) За плата врши државна или некоја друга постојана јавна или приватна служба, врши надзорни или управни работи или се занимава со трговија и посреднички работи и слично;

и) За време за кое привремено му е одземено правото за вршење на професијата врши работи на извршување или друг начин ја избегнува казната.

Со Статутот на комората можат да се утврдат и други дисциплински повреди.

Според начинот на извршувањето тие повреди можат да се извршат, дејствие на извршување да биде со сторување или со не сторување, пропуштање . Многу лесно од законскиот текст на дисциплинските повреди можат тие да се разграничат, кои се чинат со чинење, а кои со не чинење.

Според видот на повредите, сите оние што се наброени во чл.54 ст.3 од Законот за извршители се законски повреди, а со Статутот на комората можат да се предвидат дисциплински повреди со самиот Статут повеќе од законските.

За да постои дисциплинска одговорност на извршителот за дисциплинските повреди потребно е да настапи последицата опфатена во повредите. Тогаш ќе зборуваме за довршена дисциплинска повреда. Од законскиот текст не гледам дека обидот е казнив што значи не е казнив.

Што ќе стане ако извршителот направи повеќе повреди едно по друго, а за кои не е донесена дисциплинска одлука за казнување. Според мене, тука ќе има место за примена на правилата за казнување за стек што ги содржи казненото право. Во таков случај, за сите дејствија по оценка на најтешкото дејствие ќе се изрече соодветната дисциплинска мерка.

Го поставувам и прашањето, што ако извршителот едно по друго стори иста дисциплинска повреда за која поодделно не е водена постапка и не е донесена одлука за дисциплинска мерка. Бидејќи во Кривичното право постои институт „продолжено кривично дело“, во прекршочното право постои институт „продолжен прекршок“ според мене нема никаква пречка и тука да се применат тие правила и сите тие дејствија да се сметаат за продолжена дисциплинска повреда.

Дали може два или повеќе извршители здружени, договорени заеднички да извршат дисциплинска повреда. Објективно тоа е возможно и во таков случај како и во останатите казниви дејствија овдека може да стане збор за соизвршителство со сите свои обележја содржани во другите закони.

ПРЕДВИДЕНОСТ НА ДИСЦИПЛИНСКАТА ПОВРЕДА ВО ЗАКОНОТ И СТАТУТОТ

Принципот на законитост особено ја остварува својата функција преку барањето никој да не може да биде земен на одговорност ако дејствието претходно не било предвидено како дисциплинска повреда. Овој уставен и законски постулат применет и потврден и во другите подрачја на казнивата одговорност го има истото значење и во дисциплинската одговорност за извршителите. Според тоа претходната предвиденост на дисциплинската повреда со Законот или со Статутот е суштествен услов за дисциплинска одговорност. Без тоа дисциплинската одговорност не може да постои. Ако надлежниот започнал постапка ќе треба да ја запре зошто без Закон или Статут нема казнување.

ВИНАТА КАЈ ДИСЦИПЛИНСКАТА ОДГОВОРНОСТ НА ИЗВРШИТЕЛОТ

За постоењето на дисциплинската одговорност покрај дејствието на извршување и претходна предвиденост на повредата во Законот како суштествен елемент на битието на повредата е потребно постоење на вина кај извршителот за направената неуредност или дисциплинска повреда. Вината ја одразува субјективната страна на одговорноста на извршителот. Без нејзино постоење не може да стане збор за негова одговорност. Принципот на законитоста бара кон утврдување на вината да се пристапи дури откако ќе биде извесно дека извршителот извршил дејствие кое претставува неуредност или дисциплинска повреда. Како субјективна компонента вината одразува постоење на одредени психички својства и определен психички однос на извршителот кон повредата. Психичкото својство ја изразува пресметливоста, а психичкиот однос ја претставува вината. Кога го полагавте испитот за извршители се сретнувавте со испитните прашања за умислата и небрежноста кај сторителите на кривичните дела. Сето тоа што важеше за кривичните дела од прашањето на овај аспект сето тоа важи и за вината на извршителите за неуредноста или дисциплинската повреда. Времето не ни дозволува подетално да ги образложиме вољевата и интелектуалната компонента кај умислата и небрежноста.

ДИСЦИПЛИНСКИ МЕРКИ ЗА ИЗВРШИТЕЛОТ

Во чл.54 ст.1 од Законот за извршување е дефинирана

дисциплинската одговорност на извршителот за која погоре зборувавме. Од таквото однесување на извршителот може да настапи **неуредност** или **дисциплинска повреда**.

Законодавецот во чл.54 ст.3 од Законот за извршување во текстот ги наброил дисциплинските повреди. Во став 2 од истиот член на интересен начин ја дефинирал неуредноста. Неуредност е секоја полесна повреда на службената должност која не е дисциплинска повреда.

Од поделбата на неуредност и на дисциплинска повреда произлегуваат и дисциплинските мерки.

Дисциплински мерки поради неуредност се усна или писмена опомена и парична казна. Паричната казна има законски максимум до 500 евра во денарска противвредност. Начинот на плаќање може да биде воеднаш или во 5 еднакви месечни рати.

Дисциплинските мерки за дисциплинските повреди се во зависност од сторената повреда. Така за **лесни повреди** можат да се изречат дисциплинските мерки устен укор и писмено предупредување. За **средно тешки повреди** може да се изречи парична казна. За **тешки повреди** може да се изречи привремено одземање на правото на вршење на професијата. За **многу тешките повреди** се изрекува одземање на правото на вршење на професијата како и за сите други случаи на неспособност за вршењето на функцијата.

Интересен е пристапот на законодавецот во санкционирањето. Тој дисциплинските повреди што тексативно ги наброил во чл.54 ст.3 од Законот за извршување, по завршувањето на законскиот текст на дисциплинската повреда, законодавецот извршил и квалификување на истата.

Покрај дисциплинските мерки ако со сторената дисциплинска повреда извршителот стекнал некоја недозволена имотна корист паричната казна може да се изречи во двојниот износ на висината на таа корист независно од ограничувањата на висината на казната до 1.500 евра предвидена во Законот. Поинаку речено, највисока парична казна за дисциплинска мерка е до 1.500 евра меѓутоа по примерот на имотните кривични дела законодавецот и во Законот за извршување предвидел многу построги парични казни ако од дисциплинската повреда извршителот стекнал незаконита имотна корист.

Се разбира како и во секое казнено право и во овој Закон законодавецот предвидел и рокови за застареност за поведување на дисциплинската постапка. Едниот е релативен и изнесува 2 години, почнувајќи од денот кога дисциплинската повреда е направена. Законодавецот предвидел и прекин на застареност, како и објективен рок на застареност за поведување на постапка од 4 години од денот на сторувањето на прекршокот. Законското решение за застареност за поведување на дисциплинска постапка за извршителите се разликува од законското решение за дисциплинската постапка за нотарите содржани во Законот за нотаријат (Сл. Весник на РМ бр.55 од 2007г.). Се разликува по прашањето за релативниот рок. Во чл.129 од тој Закон е предвидено дека застарувањето настапува за 2 години од чинењето на дисциплинската повреда, но законодавецот предвидел и уште еден релативен рок, а тоа е 1 година од дознавањето за чинењето на дисциплинската повреда.

Се сеќавате во општиот дел на Кривичниот законик на правилото за построго казнување на повратот и повеќекратниот поврат. На ист начин и Законот за извршување предвидел построго казнување во случај на поврат сторен во период од 1 година до 5 години од чинењето на претходната дисциплинска повреда. Во таков случај ќе се примени потешка казна додека не се стигне до казната одземање на правото на вршење на професијата. Тоа е и логично затоа што ако со една дисциплинска мерка не се постигне целта на казнувањето за една дисциплинска повреда, а извршителот повторува исти такви повреди, тогаш треба да се заостри казнувањето.

ДИСЦИПЛИНСКА ПОСТАПКА

До сега зборувавме за дисциплинската одговорност на извршителот од аспект на материјалното право, за неуредноста и дисциплинската повреда, видовите на дисциплински повреди, тежината на тие повреди, санкциите за тие повреди. Секако дека за да дојде до целосна реализација на тие материјални правила потребно е да се спроведе одредена постапка. Во таа постапка според Законот за извршителите почитувано е правилото на двостепеност, правилото на жалба. Дисциплинската постапка во прв степен и ја води и одлучува дисциплинската комисија при Комората. Составот на Комисијата е определен со Закон. Како што во кривичната постапка овластени тужители што можат да ја поведат таа постапка се Јавниот обвинител, оштетениот како тужител и приватниот тужител. Во дисциплинската постапка за извршителите овластени подносителите што можат да ја поведат постапката со предлог се Комората, судот каде делува извршителот, странките и учесниците во извршувањето. На одлуката на дисциплинската комисија дозволена е жалба до Министерот за правда. Против одлуката на Министерот за правда извршителот има право да поведе управен спор сега во ново формиранiot Управен суд на РМ. Се разбира дека Законот за извршители дал само рамки на оваа постапка овозможувајќи други прашања за спроведувањето на оваа постапка да бидат уредени со статутот и со други акти на Комората.

Уште две работи се опфатени во Законот за извршување кои заслужуваат внимание да се истакнат. Првото се однесува на суспензијата предвидена во чл.60, а второ е извршувањето на дисциплинските одлуки.

Привремената забрана за вршење на професијата или уште како се вика суспензијата може да се изрече кога на извршителот против кого е поведена постапка за тешка и многу тешка повреда со цел да се заштити достоинството на професијата, а по барање на дисциплинската комисија односно во случајот од став 2 на чл.60 на известие од судот, Министерот за правда е тој што донесува одлука за суспензија. Го анализирав ова правило и сметам дека во иднина заради доследност и објективност, заради неможност на влијание треба да се изврши измени и дополнувања на Законот, па да се определи еден пристоен рок до кога привремената забрана за вршење на професијата ќе трае. Законодавецот предвидел дека одлука по барање за привремена забрана треба да се

донесе во најкраток можен рок спомнувајќи ги 72 часа како можност да се изјасни извршителот за мерката. Законодавецот предвидел нејзино отповикување штом ќе престанат причините за неа, што исто така ќе биде субјективна оценка на онај што ја изрекол. Бидејќи во чл.60 ст.1 во последната реченица е предвидено дека привремената забрана на вршење на професија ќе трае до завршувањето на дисциплинската постапка сметам дека овај законски израз треба да се замени со попрецизен израз на времето на траење. Вака како што е поставено може забраната многу подолго да трае од тоа што има потреба.

Во чл.61 од Законот за извршување предвидена е постапката на извршување на дисциплинските мерки донесени со правосилната одлука. Нормално е да има вакви правила за финализирање на она што е започнато.

МАТЕРИЈАЛНА ОДГОВОРНОСТ НА ИЗВРШИТЕЛИТЕ

Во Законот за извршување нема предвидено посебни правила кој ќе се однесуваат на овај вид на одговорност. Ако внимателно го читаме Законот ќе забележиме дека само со една реченица во чл.37 од тој Закон се спомнува за одговорноста за штета сторена на трети лица од страна на извршителот. Имено, за започнување со работа на извршителот покрај доказот за изменување и повелба за именување потребно е и склучување на Договор за осигурување од одговорност за штета сторена на трети лица. Од тука можам да изведам заклучок дека правилата за одговорноста за штета и за извршителите како и за секој што ќе направи штета ќе ги бараме и ќе ги најдиме во Законот за облигационите односи.

На крајот, неколку реченици и за одговорноста на заменикот на извршителот и помошникот на извршителот. Заменикот на извршителот ги има истите права, обврски и одговорности како и извршителот се вели во чл.48 став 1 од Законот за извршување. Со ова се е речено за неговата одговорност, се што важи за извршителот важи и за неговиот заменик. За разлика од него, помошникот на извршителот е лице кое му дава помош на извршителот при спроведувањето на извршните дејствија. Во чл.50 од Законот за извршување се определени неговата права, обврски и одговорности кои патем речено се разликуваат од оние на извршителот и неговиот заменик по обем и вид бидејќи тој е само помошник. Тој превзема дејствија со извршителот или со помошникот на извршителот.

Васко Кузев

Судија во Апелационен суд – Битола

ВИДОВИ НА ТУЖБИ СПОРЕД ЗАКОНОТ ЗА ТРГОВСКИ ДРУШТВА

Законот за трговските друштва е објавен во Сл. Весник на РМ број 28/04 од 30.04.2004 година. Извршени се две измени и тоа во Службен весник 84/05 од 3.10.2005 година и во Службен весник 25/07 од 2.03.2007 година. Со Одлука на Уставниот суд У.бр.177/05 од 24.05.2006 година објавена во Сл. Весник 71/06 укинати се член 11 став 3 и член 14 став 3 точка 2 од ЗТД.

Според Законот за трговски друштва постојат повеќе видови на тужби кои што се предвидени во врска со трговските друштва но најважни се:

Тужба за утврдување ништовност на ТД (член 33 од ЗТ)

Ништовност на трговско друштво може да се утврди само со точно определени случаи во Законот

1. Ако не постои договор за друштвото односно статут или ако тие не се склучени односно усвоени во форма определена со закон

2. Ако при основањето на Друштвото во договорот односно статутот не се наведени индивидуални запишаните влогови на содружниците односно на акционерите, нити вкупниот износ на запишаната основна главнина или не се наведени фирмата и предметот на работењето или предметот на работењето не е во согласност со Закон или со добрите деловни обичаи.

3. Не е уплатен внесен пропишаниот со Закон најмал износ на основната главнина. (5000 евра кај ДОО односно 25 000 евра кај АД при основање на јавен повик за запишување акции односно 50 000 евра при основање преку јавен повик за запишување на акции)

4. Заради деловна неспособност на сите основачи

5. Ако бројот на основачите е помал од најмалиот број определен со ЗТД за одредена форма на Друштво

Утврдување на ништовност со тужба може да бара секој содружник и акционер, управител, член на орган на управување и Надзорен Одбор, контролор, овластен ревизор или доверител.

Судот ќе утврди ништовност на трговското Друштво само ако до донесувањето на неговата одлука повредата на Законот не е отстранета или не биде отстранета во рокот што судот го определил а кој рок не може да биде подолг од три месеци.

Тужбата може да се поднесе во рок од три години од денот на

уписот. По поднесување на тужбата органите на управување на Друштвото се должни веднаш без одлагање да достават заверена копија од тужбата до Централниот Регистар на РМ за да се забележи во Трговскиот Регистар водењето на спорот а по правосилноста на пресудата се запишува и правосилната одлука на судот без оглед на тоа дали е уважено или одбиено тужбеното барање.

Правосилната одлука со што е утврдена ништовност произведува правно дејство спрема трети лица наредниот ден од денот на објавувањето во Службен весник на РМ и во поглед на превземените правни работи ништовноста не влијае спрема трети лица.

Содружниците односно акционерите кога е утврдена ништовност на трговското друштво имаат обврска да го платат влогот за кој превзеле обврска а уште не го платиле до износот што е потребен да се намират обврските на Друштвото.

По објавувањето на правосилната одлука судот назначува ликвидатор кој спроведува ликвидација на ТД.

Тужба за заштита на правата на содружници односно акционери (Член 42 и член 43 од ЗТД)

Со тужба секој содружник односно акционер има право да бара заштита на своето повредено право од страна на Орган на ТД пред судот што е надлежен спрема Законот за судовите. (Член 42 од ЗТД)

Ако договорот за Друштвото, статутот или други акти на Друштвото односно нивни одредби се во спротивност со Закон истите се ништовни.

Судот на предлог на содружник односно акционер член на Орган на управување контролор ја оценува законитоста на актите односно на одредени одредби а ваков предлог може да поднесе и секое лице кое што ќе докаже дека има правен интерес.

Ако судот оцени дека договорот, статутот и другите општи акти односно нивни одредби се во спротивност со Закон донесува одлука со која што утврдува дека актот односно одредбата е спротивна на закон.

Ова право може да се остварува по завршувањето на постапката за упис во Трговскиот регистар. (Член 43 од ЗТД)

Овде се отстапува од правилото со тужба да се бара ништовност бидејќи видно од овој член судот постапува по предлог и носи одлука (решение) мое мислење е оваа одредба не е соодветна и би требало и овде со тужба да се бара ништовност на актите или одредени одредби од нив .

Тужба за утврдување ништовност на упис (член 107 до 109 од ЗТД)

По извршениот упис може со тужба да се бара ништовност на уписот и тоа доколку тој е извршен врз основа на лажна исправа, врз основа на исправа во која се дадени неистинити податоци, ако исправата е потврдена или издадена во незаконито спроведена постапка, ако незаконито е спроведено дејствие за кое што податоците се запишуваат во Трговскиот Регистар или ако постојат други со Закон предвидени причини.

Тужба може да поднесе лице кое има правен интерес за утврдување на ништовност на уписот и тоа во рок од 30 дена од кога дознал тужителот за причините за ништовноста, но не може да се поднесе истата по истекот на рокот од една година од денот на уписот.

Кога судот утврдил ништовност на уписот во смисла на член 107 од ЗТД Централниот Регистар на РМ врз основа на правосилната одлука носи по службена должност решение за бришење на ништовниот упис. Ова бришење се објавува и произведува правно дејство спрема трети лица наредниот ден од денот на објавувањето. Ништовноста на уписот не влијае на правните работи превземени во име на ТД.

Правосилната одлука донесена по тужба или предлог која се однесува на упис извршен во Трговскиот Регистар по службена должност се доставува до Централниот Регистар на РМ од страна на судот што ја донел. Изречената прекршочна санкција забрана на вршење дејност, функција или должност, ја извршува по службена должност Централниот Регистар на РМ со прибелешка во регистарската влошка и тоа ќе го објави.

Пример од судската пракса

Често се случува во пракса со тужба да се бара да се прогласи одлуката за разрешување на член на орган на управување за ништовна и со предлог за издавање на привремена мерка да му се забрани на Друштвото да врши упис на таквата одлука. (Член 363 став 2 од ЗТД)

Апелациониот суд во Битола по однос на ова прашање има завземено став дека со тужба може да се бара утврдување на ништовност или побивање на одлука на Собрание во смисла на член 410 и член 412 од ЗТД но не и на одлуките на органите на управување. Доколку дојде до разрешување уписот на промената ќе мора да се изврши ако се исполнети условите за упис а со тужба разрешениот директор ќе може да бара да се утврди ништовност на уписот согласно член 107 од ЗТД ако е незаконито спроведена постапката за негово разрешување. Одлуките што ги носат органите на управување единствено може да се проверуваат од страна на Собранието на АД и само тоа е надлежно таквите одлуки да ги оценува во смисла на член 363 од ЗТД.

Тужба за утврдување ништовност и побивање на одлука донесена од Собир на содружници или со одлучување преку допишување (Член 225 до член 228 од ЗТД)

Ништовност на Одлука

Со тужба може да се бара утврдување на ништовност на одлука донесена на Собир на содружници или со одлучување преку допишување ако :

1. Собирот на содружници во согласност со Закон и со договорот на Друштвото односно ако не биле повикани сите содружници на Друштвото (освен ако биле присутни сите содружници и се согласиле Собирот да се одржи иако не биле уредно викани) – Член 217 став 2 од ЗТД

2. Одлуката не е донесена на начин или во форма определен со овој закон или со договорот на друштвото

3. Содржината на одлуката е спротивна на закон, на добрите деловни обичаи или на одредбата на договорот за друштвото

Ваква тужба може да поднесе содружник кој учествувал во работата на Собирот и своето противење го изјавил на записник, или кога се одлучувало преку допишување своето противење го доставил до Друштвото во писмена форма . Исто така и содружникот на кој што му било оневозможено да присуствува или да гласа на собирот или да одлучува преку допишување.

Ваква тужба може да поднесе и секој управител член на Надзорен Одбор односно контролор ако со одлуката има се наредува да сторат нешто заради што би можеле да одговараат за штета или би сториле со тоа казниво дело.

Тужбата се однесува во рок од 60 дена од денот на донесувањето на одлуката. Против друштвото, Друштвото го застапува управителот, а ако управителот е тужител тогаш друштвото е застапувано од член на Надзорен Одбор или контролор но ако друштвото нема Надзорен Одбор или тужбата е поднесена заеднички и од управителот и од Надзорниот Одбор тогаш судот на Друштвото му определува привремен застапник на спорот.

Судот може на предлог на тужителот со привремена мерка да ја запре примената на одлуката ако е веројатно дека со нејзиното извршување на друштвото може да му се предизвика ненадоместлива штетна последица. (Член 225 од ЗТД)

Правни последици од ништовноста

Ако судот со правосилната одлука утврди дека побиваната одлука е ништовна, одлуката на судот има дејство спрема сите содружници, управителот, членови на Надзорниот Одбор, контролорот и тогаш кога тие не биле странка во постапката.

Судот по службена должност мора да му ја достави заради запишување на правосилната одлука во Трговскиот Регистар на

Централниот Регистар на РМ. Уписот на одлуката на судот мора да се објави на ист начин како што претходно бил објавен уписот на самата одлука. Ако судот утврдил ништовност на одлуката за измена на договорот за друштвото заедно со судската одлука му се доставува и пречистен текст од договорот. (Член 226 од ЗТД)

Побивање на одлука

Одлуката на Собирот на содружници донесена на собир или преку допишување може да се побива со тужба од причини што некој од содружниците со таа одлука стекнал за себе или на некој друг му овозможил да стекне корист на штета на Друштвото или на другите содружници.

Исто така може да се побива и одлука која што е заснована на недавање на известување кое што влијаело на донесувањето на одлуката.

Тужбата се поднесува против друштвото во рок од 60 дена од денот на донесувањето.

Не може да се побива одлука на Собир на содружници или донесена со одлучување преку допишување ако одлуката се потврди со нова одлука, а новата одлука не се побива во рок од 60 дена од денот на нејзиното донесување. (Член 227 од ЗРД)

Овластување за побивање

Одлуката донесена на Собир на содружници или со допишување може да ја побива :

1. Секој содружник кој учествувал во работата на собирот и своето противење го изјавил во записник или при одлучувањето преку допишување своето противење го дал во писмена форма.

2. Содружник кој не учествувал во работата на собирот односно во одлучувањето преку допишување бидејќи спротивно на закон или на договорот на друштвото не му било допуштено да учествува во работата на собирот односно не бил уредно свикан собирот, односно одлучувањето преку допишување не било уредно спроведено или ако прашањето за кое што се одлучувало не било правилно објавено или формулирано.

3. Секој управител и член на надзорен одбор односно контролор доколку со спроведувањето на одлуката би сторил казниво дејствие, незаконито дејствие или дејствие за кое би можел да одговара за штета. (Член 228 од ЗТД)

Тужба за утврдување ништовност и побивање на одлуки на Собрание на АД член 408 до член 415 од ЗТД

Причини за ништовност

Покрај случаите изрично пропишани во ЗТД одлуката на Собранието е ништовна ако:

1. Е донесена на Собрание што не е свикано во согласност со закон и статут, освен ако на Собранието се присутни сите акционери,
2. Не е донесена на начин и во облик определен со закон и со статутот,
3. Ако е спротивна на битието на друштвото или ако нејзината содржина е спротивна на закон, морал и на одредбите од статутот,
4. Ако Собранието одлучувало за прашање што не е во негова надлежност,
5. Ако одлуката не е внесена во записникот на начин определен со законот,
6. Ако е избран орган на управување, односно Надзорен Одбор спротивно на одредбите на овој Закон или на статутот.
7. Ако е избрано за член на управување односно Надзорен Одбор физичко лице кое што не било предложено во согласност со Законот или со статутот,
8. Со одлуката избрани се повеќе физички лица како членови на орган на управување, односно Надзорен Одбор отколку што е определено во Законот или во статутот,
9. Со одлуката е избрано лице кое во времето кога е бирано не ги исполнувало условите утврдени со овој Закон за избор на тие органи,
10. Собранието одлучило да ја одобри годишната сметка и финансиските извештаи на кој што не е извршена ревизија или ревизијата е извршена во согласност со Законот или не ја извршил овластен ревизор,
11. Собранието одлучило да ги одобри годишната сметка и финансиските извештаи за претходната деловна година без нивно претходно усвојување од Органот на управување и од Надзорниот Одбор,
12. Ако при приготвувањето на годишната сметка не се почитувани одредбите од ЗТД и статутот со кој што се утврдени обврски за издвојување и користење на средствата за резерви ,
13. Ако со правосилна одлука на судот е утврдено дека одлуката на Собранието е ништовна. (Член 408 од ЗТД)

Повикување на ништовност

После уписот на одлуката на Собранието во Трговскиот Регистар не може да се повикува на нејзина ништовност од причина наведена во член 408 точка 5 (Одлуката која не е внесена во записникот на начинот определен со ЗТД)

Ако Одлуката на собранието е ништовна од причините наведени во член 408 точка 1 или точка 3 не може да се повикува на нејзината ништовност по истекот на три години од нејзиниот упис во Трговскиот Регистар. Ако во овој рок веќе е поднесена тужба за утврдување ништовност на таквата одлука рокот од три години се продолжува се додека не се одлучи правосилно по тужбата или додека спорот не се реши на друг начин. Ако одлуката на Собранието е ништовна според член 408 точка 1 не може да се бара нејзина ништовност ако со одлуката се согласат сите акционери и ако претходно не биле уредно повикани на Собранието (Член 409 од ЗТД)

Тужба за утврдување ништовност

Ништовноста може да се истакнува со тужба но и на кој било друг начин (приговор, противтужба).

Тужбата може да ја поднесе секој акционер, Органот на управување, или член на Органот на управување или на Надзорниот Одбор.

Таа се поднесува во рок од 30 дена од денот на поднесувањето на одлуката ако тужителот бил присутен на Собранието. Рокот почнува да тече од првиот нареден ден од денот на завршувањето со работа на Собранието на кое што е донесена одлуката. Ако тужителот не присуствувал на Собранието рокот почнува да тече од првиот нареден ден од денот кога можел да дознае за одлуката но не подоцна од една година од донесувањето на одлуката.

Тужбата се поднесува против Друштвото. Друштвото е застапувано од овластен член на органот на управување односно на Надзорниот Одбор. Ако тужбата пак е поднесена од извршни членови на Одборот на директори Друштвото го застапува некој од неизвршните членови., ако тужбата ја поднесе Управниот Одбор или некој негов член Друштвото го застапува овластен член на Надзорниот Одбор. Ако тужбата ја поднесе Надзорниот Одбор, Друштвото го застапува овластен член на Управниот Одбор.

Судот може со привремена мерка да ја запре примената на одлуката за кое што со тужбата се бара да се утврди нејзина ништовност ако се чини веројатно дека со нејзиното извршување на Друштвото, односно на акционер може да им се предизвика ненадоместлива штета.

Ако членовите на Органот на управување на Надзорниот Одбор или управителот поднесат тужба за утврдување на ништовност во тој случај

тужбата се поднесува против Друштвото, а Друштвото го застапува некој од овластените членови од ставот 4. (Член 410 од ЗТД).

Пример од судска пракса

Во врска со став 5 од чл. 410 постојат дилеми по однос на издавањето на привремените мерки, а тоа е

- дали привремената мерка судот ја носи по службена должност или треба да постои предлог од страна на тужителот за издавање на ваква привремена мерка.

- дали може да се донесе привремена мерка пред поднесување на тужба согласно Закон за обезбедување на побарувањата

- дали ќе се применуваат во целост одредбите од ЗОП, кои се однесуваат на привремените мерки.

Во конкретен предмет **Апелациониот суд во Битола** во врска со предлогот за издавање на привремена мерка завзеде став дека привремена мерка по **член 410 став 5** не може да се поднесе пред донесување на тужба, ова бидејќи од содржината на одредбата произлегува дека по поднесувањето на тужбата се носи привремената мерка и дека може да дојде до пропуштање на рокот за поднесување на тужба додека се заврши постапката по предлогот за издавање на привремена мерка пред донесување на тужбата.

Не постои пречка судот да донесе привремена мерка по поднесената тужба и по службена должност и по предлог на тужителот доколку се исполнети условите **од став 5**.

Во ваквите спорови не може да се применат одредбите од ЗИП, целосно, бидејќи согласно став 5 судот може да донесе конкретно наведена привремена мерка, а тоа е да ја запре примената на Одлуката за која што со тужбата се бара да се утврди нејзина ништовност. Значи судот не може да носи други привремени мерки како е определено во ЗОП. Покрај тоа треба да се направи веројатно дека со нејзиното извршување може да се предизвика ненадоместлива штета на друштвото односно на акционерот. Во ЗИП, покрај ова постои можност и по други услови да се издаде привремена мерка согласно **ЗОП**, доверителот да го стори веројатно постоењето на побарувањето и опасноста дека тоа ќе се осуети или значително отежне или да стори веројатно дека мерката е потребна да се спречи употреба на сила или настанување на ненадоместлива штета.

Правни последици од ништовност

Ништовната одлука нема правно дејство освен во случаите во членот 409. Се што е стекнато од друштвото врз основа на ништовната одлука мора да му се врати на друштвото и да му се надоместат трошоците во

врска со тоа. Ништовноста на одлуките од член 408 став 1 точките 10, 11 и 13 има за последица и ништовност на Одлуките на Собранието што се донесени врз основа на овие одлуки. Според тоа ништовни се и одлуките на Органот на управување односно на Надзорниот Одбор. (Член 411 од ЗТД)

Побивање на одлука

1. Одлуката на Собранието може да се побива и ако акционерот гласал за одлуката со намера за себе или за некој друг да стекне корист на штета на Друштвото или на штета на другите акционери а со побиваната одлука тоа се постигнува. Оваа одредба нема да се примени кога на другите акционери соодветно ќе им се надомести штетата.

2. Може да се побива одлука на Собрание заснована на недавање на известувањето кое што влијаело на донесувањето на одлуката.

3. Не може да се побива одлука на Собрание ако одлуката се потврди со нова одлука на Собранието, а новата одлука не се побива од член 410 став 3. (Член 412 од ЗТД)

Субјекти кои можат да побиваат одлука

1. Акционер кој учествувал во работата на Собранието и своето противење го изјавил на записник,

2. Акционер кој не учествувал во работата на Собранието бидејќи спротивно на Законот и на статутот не му било допуштено да учествува во неговата работа , ако Собранието не било уредно свикано или ако прашањето за кое што се одлучувало на Собранието не било правилно објавено.

3. Секој акционер кога Собранието донело одлука со намера акционерот кој гласал за одлуката за себе или за некој друг да стекне корист на штета на Друштвото или на штета на другите акционери.

4. Органот на управување и Надзорниот Одбор

5. Секој член на Органот на управување и Надзорниот Одбор ако со спроведувањето на одлуката би сторил дејствие што е казниво, незаконито, или за кое што може да се одговара за штета.

6. Доверител на Друштвото кој има правен интерес (Член 413 од ЗТД).

Тужба за побивање и правни последици од побивањето

На тужбата за побивање соодветно се применуваат ставовите 2, 3, 4

и 6 од член 410 на овој закон. Ако судот ја поништи одлуката на Собранието со правосилна пресуда таа има дејство спрема сите акционери, членовите на Органот на управување, односно Надзорниот Одбор дури кога тие и не биле странка во постапката. (Член 414 од ЗТД)

Обврска за доставување и упис на одлуката на судот

Органот на управување мора во рок од три дена од денот на приемот на правосилната одлука да му ја достави на Трговскиот Регистар ако врз основа на таа одлука е извршен упис во него. Уписот на одлуката на судот мора да се објави на ист начин како што претходно е објавен уписот на самата одлука. Ако врз основа на одлуката на судот е усогласен Статутот заедно со судската одлука на Трговскиот Регистар му се доставува и пречистен текст на статутот.

На многу места во ЗТД дадена е можност да се поднесе тужба за одредени прекршувања или за одговорност надомест на штета на трговските друштва и нивните основачи и органи на управување.

Тужба кај ЈТД – 136 став 2 и член 142 од ЗТД

Тужба за изрекување престанок на ДОО член 268 од ЗТД

Тужба за истапување на содружник член 207 од ЗТД

Тужба за враќање на средства од страна на акционер кој примил забрането плаќање член 330 од ЗТД

Тужба за утврдување на ништовни правни работи член 340 од ЗТД

Тужба за надомест на штета произлезена од забрана на конкуренција член 348 став 5 и 6 од ЗТД

Тужба за одговорност на содружниците за надомест на штета член 27 и член 28 од ЗТД

Тужба за надомест на штета за членовите на Органот на управување член 362 од ЗТД

Тужба за одговорност за штета кај статусните промени од член 529 и 530 од ЗТД

Судско испитување на односот на размената член 531 од ЗТД

Права на содружници односно акционери доколку не се согласат со статусните промени од член 535 од ЗТД

**Судија
Даница Ристева**

ВИДОВИ НА ПРИВРЕМЕНИ МЕРКИ

Со Законот за обезбедување на побарувањата Сл.весник број 87/07 од 12.07.2007 година определени се средствата за обезбедување на побарувањата, начинот на кој тие се определуваат, правилата според кој судот постапува за обезбедување на побарувањата, како и постапувањето на нотар и на извршител во врска со тоа.

Меѓутоа постојат повеќе одредби во повеќе закони во кои е определено дека може да се издаде привремена мерка покрај мерките што се предвидени во Законот за обезбедување на побарувањата.

Во **Законот за парнична постапка** во одредбата од член 269 став 2 која се однесува на давањето на одговор на тужба предвидено е по исклучок судот да може ако тоа го бараат посебните околности на случајот , а особено ако тоа е потребно за одлучување по предлогот за определување на привремена мерка, веднаш да закаже рочиште и да нареди примерок од тужбата да му се достави на тужениот. Ова значи дека кога имаме тужба со предлог за издавање на привремена мерка судот може да не ја доставува тужбата со прилозите за одговор до тужениот како предвидува станот 1 од овој член туку заради итноста и можноста од осуетување на побарувањето по привремената мерка да закаже рочиште и да нареди примерок од тужбата да му се достави на тужениот.

По мое мислење првостепениот суд има можност и без одржување на рочиште да издаде привремена мерка согласно Законот за обезбедување на побарувањата кога има потреба да се спречи осуетување на така предложената привремена мерка.

Во ЗПП во постапката **во споровите поради смеќавање во владение предвидено е во членот 413** можност во текот на постапката по предлог на странката и без сослушување на противната странка судот да може да одреди привремени мерки заради отстранување на итна опасност од противправно оштетување или спречување на насилство или отстранување на ненадоместлива штета. Против решението со кое е одредена привремена мерка во постапката за смеќавање во владение не е дозволена посебна жалба.

Сметам дека ваквата одредба според која решението за привремена мерка може да се побива само во жалбата против решението со кое се одлучува по тужбеното барање може да предизвика проблеми во праксата бидејќи има можност доколку е одбиено тужбеното барање на тужителот за смеќавање во владение на тужениот да му се ускрати правото со жалба да го побива решението со кое е одредена привремената мерка. Сметам дека решението од стариот ЗПП беше посоодветно. Заради ова од страна на Апелациониот суд Битола поднесен е предлог за измена на овој став од членот 413 од ЗПП со предлог за измена и тоа да е дозволена жалба но жалбата да не го задржува извршувањето на тоа решение така како е предвидено во членот 5 став 3 од Законот за обезбедување на побарувањата.

Во секој случај кога се издава привремена мерка во постапката за смеќавање во владение треба да се внимава на тоа дали е сторено веројатно тужбеното барање но и тоа дали е сторено веројатно дека без издавање на така предложената привремена мерка престои опасност од противправно оштетување или од насилство или настапување на ненадоместлива штета.

Често во **праксата** се случува со издавањето на привремената мерка во постапките за пречење во владение на некој начин да се реши и тужбеното барање во дел па тужителот да изгуби интерес да ја продолжи постапката по тужбата за пречење во владение меѓутоа во секој случај првостепениот суд со решение треба да утврди дека извршено е пречење во владение иако тоа во моментот на пресудувањето повеќе не постои и да се прифати задолжение за тужениот во иднина да се воздржува од дејствија кои што би предизвикале повторно пречење во владение.

Привремени мерки по Законот за трговските друштва

Во Законот за трговските друштва предвидени се привремени мерки во два случаи и тоа кога се поднесуваат тужби за утврдување на ништовност на одлуките на собирот на содружници по член 225 став 6 и тужби за утврдување на ништовност на одлуките донесени на акционерско Собрание по член 410 став 5 .

Во членот 225 од ЗТД предвидени се случаите кога со тужба може да се бара утврдување на ништовност на одлука донесена на Собир на содружници или со одлучување преку допишување ако :

1. Собирот на содружници во согласност со Закон и со договорот на Друштвото односно ако не биле повикани сите содружници на Друштвото (освен ако биле присутни сите содружници и се согласиле Собирот да се одржи иако не биле уредно викани) – Член 217 став 2 од ЗТД

2. Одлуката не е донесена на начин или во форма определен со овој закон или со договорот на друштвото

3. Содржината на одлуката е спротивна на закон, на добрите деловни обичаи или на одредбата на договорот за друштвото

Ваква тужба може да поднесе содружник кој учествувал во работата на Собирот и своето противење го изјавил на записник, или кога се одлучувало преку допишување своето противење го доставил до Друштвото во писмена форма . Исто така и содружникот на кој што му било оневозможено да присуствува или да гласа на собирот или да одлучува преку допишување, како и секој управител член на Надзорен Одбор односно контролор ако со одлуката има се наредува да сторат нешто заради што би можеле да одговараат за штета или би сториле со тоа казниво дело.

Тужбата се поднесува во рок од 60 дена од денот на донесувањето

на одлуката. Против друштвото, Друштвото го застапува управителот, а ако управителот е тужител тогаш друштвото е застапувано од член на Надзорен Одбор или контролор но ако друштвото нема Надзорен Одбор или тужбата е поднесена заеднички и од управителот и од Надзорниот Одбор тогаш судот на Друштвото му определува привремен застапник на спорот.

Судот може на предлог на тужителот со привремена мерка да ја запре примената на одлуката ако е веројатно дека со нејзиното извршување на друштвото може да му се предизвика ненадоместлива штетна последица.

Тужбата за утврдување ништовност на одлука на Собрание на акционери може да ја поднесе секој акционер, Органот на управување, или член на Органот на управување или на Надзорниот Одбор.

Таа се поднесува во рок од 30 дена од денот на донесувањето на одлуката ако тужителот бил присутен на Собранието. Рокот почнува да тече од првиот нареден ден од денот на завршувањето со работа на Собранието на кое што е донесена одлуката. Ако тужителот не присуствувал на Собранието рокот почнува да тече од првиот нареден ден од денот кога можел да дознае за одлуката но не подоцна од една година од донесувањето на одлуката.

Тужбата се поднесува против Друштвото. Друштвото е застапувано од овластен член на органот на управување односно на Надзорниот Одбор. Ако тужбата пак е поднесена од извршни членови на Одборот на директори Друштвото го застапува некој од неизвршните членови., ако тужбата ја поднесе Управниот Одбор или некој негов член Друштвото го застапува овластен член на Надзорниот Одбор. Ако тужбата ја поднесе Надзорниот Одбор, Друштвото го застапува овластен член на Управниот Одбор.

Судот може со привремена мерка да ја запре примената на одлуката за кое што со тужбата се бара да се утврди нејзина ништовност ако се чини веројатно дека со нејзиното извршување на Друштвото, односно на акционер може да им се предизвика ненадоместлива штета.

Ако членовите на Органот на управување на Надзорниот Одбор или управителот поднесат тужба за утврдување на ништовност во тој случај тужбата се поднесува против Друштвото, а Друштвото го застапува некој од овластените членови од ставот 4. (Член 410 од ЗТД).

Пример од судска пракса

Во врска со издавањето на привремените мерки од член 225 став 6 и чл. 410 став 5 постојат дилеми по однос на издавањето на привремените мерки, а тоа е

- дали привремената мерка судот ја носи по службена должност или треба да постои предлог од страна на тужителот за издавање на ваква

привремена мерка.

- дали може да се донесе привремена мерка пред поднесување на тужба согласно Закон за обезбедување на побарувањата

- дали ќе се применуваат во целост одредбите од Законот за обезбедување на побарувањата, кои се однесуваат на привремените мерки.

Во конкретен предмет **Апелациониот суд во Битола** во врска со предлогот за издавање на привремена мерка завзеде став дека привремена мерка по **член 410 став 5** не може да се поднесе пред донесување на тужба, ова бидејќи од содржината на одредбата произлегува дека по поднесувањето на тужбата се носи привремената мерка и дека може да дојде до пропуштање на рокот за поднесување на тужба додека се заврши постапката по предлогот за издавање на привремена мерка пред донесување на тужбата.

Не постои пречка судот да донесе привремена мерка по поднесената тужба и по службена должност и по предлог на тужителот доколку се исполнети условите **од член 410 став 5**.

Овој став се однесува и на примената на членот 225 став 6 од Законот за трговски друштва.

Во ваквите спорови не може да се применат одредбите од Законот за обезбедување на побарувањата целосно, бидејќи согласно член 410 став 5 и член 225 став 6 судот може да донесе конкретно наведена привремена мерка, а тоа е да ја запре примената на Одлуката за која што со тужбата се бара да се утврди нејзина ништовност. Значи судот не може да носи други привремени мерки како е определено во Законот за обезбедување на побарувањата. Покрај тоа треба да се направи веројатно дека со нејзиното извршување може да се предизвика ненадоместлива штета на друштвото односно на акционерот или содружникот. Во Законот за обезбедување на побарувањата покрај ова постои можност и под други услови да се издаде привремена мерка доверителот да го стори веројатно постоењето на побарувањето и опасноста дека тоа ќе се осуети или значително отежне или да стори веројатно дека мерката е потребна да се спречи употреба на сила или настанување на ненадоместлива штета.

**ИЗДАВАЊЕ НА ВРЕМЕНИ МЕРКИ ВО ТЕКОТ НА СТЕЧАЈНАТА
ПОСТАПКА ОД СТРАНА НА СТЕЧАЈНИОТ СУДИЈА И ПОВРЗАНОСТА СО
ИЗДАВАЊЕТО НА ПРИВРЕМЕНИ МЕРКИ НАДВОР ОД СТЕЧАЈНАТА
ПОСТАПКА**

- мерки на обезбедување член 58 од ЗС -

Согласно новиот Закон за стечај стечајниот судија **може по барање** на предлагачот или **по службена должност со решение** за поведување на претходна постапка **да ги определи сите потребни мерки** со кои до

донесувањето на одлуката по предлогот за отворање на стечајна постапка би се спречило да настанат промени во финансискиот статус и имотната положба на должникот кои за доверителите би можеле да бидат неповолни.

Стечајниот судија **особено** може:

- 1. Да именува привремен стечаен управник од листата на стечајни управници кои се стекнале со звање стечаен управник,**
- 2. Да одреди општа забрана за располагање со имотот на должникот или да одреди дека должникот може да располага со својот имот само со претходно одобрение на стечајниот судија или привремениот стечаен управник,**
- 3. Да го забрани или привремено одложи одредувањето или спроведувањето на присилното извршување или обезбедување против должникот,**
- 4. Да ги забрани исплатите од сметката на должникот,**

Стечајниот судија сите овие мерки може ако постојат оправдани причини да ги определи и пред донесувањето на решението за поведување на претходна постапка.

Ако определените мерки не бидат доволни стечајниот судија може да определи присилно да се приведат одговорните лица на должникот.

Видно од член 58 став 2 стечајниот судија може да определи и други мерки покрај четирите предвидени а кои мерки се во функција на заштита на имотот на стечајниот должник. Ова значи дека четирите наведени мерки се само потенцирани но тоа не значи дека не може да определи стечајниот судија и други мерки.

Согласно **член 60 од ЗС** решението со кое се одредува ограничување на располагањата предвидени во член 68 став 2 точка 2 од Законот и со кое се поставува привремен стечаен управник јавно се објавува. Истото истовремено ќе му се достави и на должникот и на привремениот стечаен управник и ќе се изврши упис на ограничувањето на располагањето во јавните книги, интабулациона книга, катастар, централен регистар и други соодветни регистри.

Согласно **член 61 од ЗС** во случај на повреда на ограничувањето за располагање за кое се издадени привремените мерки од член 68 на овој закон соодветно се применуваат одредбите од член 139 и 148 од ЗС за правните последици од повредата на забраната за располагање по отворањето на стечајната постапка.

Согласно член 139 располагањето на поранешните застапници на должникот правно лице односно должникот поединец со имотот од стечајната маса се без правно дејство по настапувањето на правните последици од отворањето на стечајната постапка. Ако поранешниот

застапник на правно лице односно должникот поединец располага со имотот на стечајната маса спротивно на забраната за превземените обврски одговара лично со својот имот.

Согласно член 148 има генерална забрана на извршување заради остварување на побарување спрема стечајната маса и тоа во период од шест месеци од отворањето на стечајната постапка и во тој период нема да се дозволи присилно извршување заради намирување на побарувањето што претставуваат обврски на стечајната маса во стечајната постапка освен во случај кога побарувањата произлегуваат од правна работа превземена од страна на стечајниот управник.

Од ова правило има и исклучок предвиден во став 2 на член 148 а тоа е дека забраната на извршување не се однесува на

- обврски од двострано товарни договори што стечајниот управник одлучил да ги исполни ,
- обврски од траен облигационен однос за времето по првиот рок по кој стечајниот управник можел да го откаже договорот
- обврски од траен облигационен однос ако стечајниот управник примил противчинидба во корист на стечајната маса.

Односот на привремените мерки издадени од страна на стечајниот судија со привремените мерки издадени надвор од стечајната постапка по новиот Закон за стечај предвиден е во одредбите од член 138 и 139 и од член 144 до 149.

Во делот од ЗС кој се однесува на **правните последици од отворањето на стечајната постапка во членот 138** е определено дека забраната за отуѓување или оптоварување на имотот на должникот која е определена со одредби на други закони само заради заштита на интересите на определени лица , **во стечајната постапка е без дејство**. Меѓутоа одредбата од став 1 од членот 138 не се однесува на забраната за отуѓување и оптоварување на имотот на должникот кое дошло во врска со постапката за извршување или обезбедување.

Во **членот 139** е определено дека се без правно дејство располагањата на поранешните застапници на должникот правно лице или на должникот поединец со имотот од стечајната маса по отворањето на стечајната постапка. Доколку има барање од другата страна од таквото располагање тогаш нејзе ќе и се врати противчинидбата од стечајната маса ако со неа е зголемена вредноста на истата. Доколку поранешниот застапник односно должникот поединец располагал со имотот на стечајната маса по отворањето на стечајната постапка за превземените обврски одговара лично со својот имот.

Согласно **член 144 од ЗС** стечајните доверители можат да ги остваруваат своите побарувања спрема стечајниот должник само во стечајната постапка.

Согласно **член 145 од ЗС** ако стечајниот доверител во текот на последните 90 дена пред поднесување на предлогот за отворање на стечајна постапка или потоа, со судско извршување или со обезбедување

стекне некое различно или слично право над имотот на должникот што влегува во стечајната маса тоа право престанува со отворањето на стечајната постапка. **(пример од Судска пракса – членот 145 од ЗС не се однесува на излачните доверители** ова во врска со одредбите од член 128 до 131 за различни и слични права)

Согласно **член 146 од ЗС** по отворањето на стечајната постапка одделни стечајни доверители не можат против должникот да бараат обезбедување на побарувањата или извршување на делови од имотот што влегува во стечајна маса, ниту на друг имот на должникот.

Доверителите кои не се стечајни доверители во текот на стечајната постапка не се овластени да бараат присилно извршување или обезбедување на идните побарувања на должникот - поединец по основ на договор за работа или други слични правни работи освен присилно извршување или обезбедување заради наплата на барање за издршка и на други побарувања што можат да се намират од оној дел на приходот на должникот од работниот однос од кој не може да се намират побарувањата на другите доверители.

Постапките на извршувањето и обезбедувањето од став 1 и 2 на овој член што се во тек во времето на отворањето на стечајната постапка **се прекинуваат.**

По отворањето на стечајната постапка **излачните** односно **разлачните** доверители можат заради остварување на своите права да поведат против должникот постапки на извршување и обезбедување според правилата за извршување и обезбедување. Прекинатите постапки што тие ги повеле пред отворањето на стечајната постапка ќе продолжат и ќе се спроведат според правилата за извршување и обезбедување.

Согласно **член 147 од ЗС** стечајниот судија може да донесе решение за **прекинување** на постапката за извршување на барање на различен доверител или стечаен управник **ако на доверителот му обезбеди соодветна заштита на обезбеденото побарување.** Заштитата се состои во давање на гаранција со поголема вредност од вредноста на побарувањето на доверителот за да не може по било кој основ да се намали можноста доверителот да го наплати своето побарување или да претрпи штета во текот на постапката.

На различниот доверител **мора да му се обезбеди**

- соодветна компензација за секое можно намалување на обезбеденото побарување по пат на готовински исплаќања,
- соодветна замена или дополнително обезбедување со поседување на дел од имотот или
- гаранција за каматата која ќе се акумулира така што вредноста на гаранцијата во моментот на поднесувањето на барањето да го обезбеди побарувањето

Кога доверител или друго лице **намири обезбедено побарување** на обезбеден доверител спрема обврската превземена во стечаен план , на

обезбедениот доверител му престанува правото да бара извршување на обезбеденото побарување, тоа треба да се констатира во судска одлука на стечајниот судија која ќе биди пак основ за бришење од јавните книги на оптоварувањето на стечајната маса.

Согласно **член 148 од ЗС** кој претходно е спомнат во периодот од шест месеци од моментот на отворањето на стечајната постапка нема да се дозволи присилно извршување за намирување на побарувањето што претставуваат обврски на стечајната маса освен ако обврската произлегува од правна работа што ја превзел стечајниот управник или за обврски што стечајниот управник одлучил да ги исполни од двострано товарни договори или обврски за кои стечајниот управник можел да го откаже договорот а тоа не го сторил или ако примил противчинидба во корист на стечајната маса од таквиот траен облигационен однос.

Согласно **член 149 од ЗС** по отворањето на стечајната постапка не може полноважно да се стекнуваат права на делови од имотот што влегува во стечајна маса и кога тоа стекнување не се заснива на располагање на должникот или на присилното извршување или обезбедување во корист на стечајниот доверител. Одредбата од ставот 1 на овој член не се однесува на случаи на стекнување врз основа на располагањето на стечајниот управник, на судска продажба и продажба од страна на извршител, работи на излачните и различните доверители во согласност со овој закон како и на случаи на стекнување со доверба во јавните книги.

Во членовите **150 и 151 од ЗС** предвидена е одговорност за надомест на штета заради намалување на имотот што влегува во стечајна маса пред и по отворањето на стечајната постапка и тоа штетата што заеднички ја претрпеле стечајните доверители може да ја бара само стечајниот управник а доколку барањето за надомест на штета е насочено против стечајниот управник тоа може да го истакнува ново поставениот стечаен управник.

Ако стечајната постапка е отворена на имотот на правно лице во која постојат неограничено одговорни содружници односно членови одговорност од тие содружници односно членови за обврските на правното лице во текот на стечајната постапка може да ја побара само стечајниот управник.

Во судската пракса често се случува во текот на стечајната постапка во парничните и извршните постапки да се издаваат мерки за обезбедување со одредени забрани дури и задолженија за стечајните судии што е во директна спротивност со горе наведените одредби од Законот за стечај посебно со одредбата од член 144 од ЗС со која генерално е определено сите стечајни доверители своите побарувања спрема должникот да можат да ги остваруваат само во стечајната постапка.

Во парничните постапки што се водат по отворањето на стечајната постапка за оспорените побарувања по мое мислење нема потреба од издавање на привремени мерки затоа што стечајниот управник во стечајната постапка мора да резервира

капитал за оспорените побарувања па тие на таков начин се заштитени. Исто така во извршните постапки што се водат по предлог на разлачните доверители нема потреба од издавање на привремени мерки бидејќи разлачните доверители се обезбедени со ставениот залог.

Привремени мерки по Законот за договорен залог

Согласно Законот за договорен залог при продажбата на заложениот предмет постои можност заложниот должник или третото лице да има приговор на реализацијата на залогот и во тој случај своето право може да го оствари со тужба за побивање на актите (записниците) врз основа на кои е извршена реализација на предметот на залогот. – **Член 67 ст 2 и 3 и 4**.

Доколку судот по поднесената тужба за побивање на актите, записниците, за извршената реализација на залогот издаде привремена мерка во рок од 15 од денот на поднесувањето на тужбата, се одлага стекнувањето на правото на сопственост врз предметот на залогот до денот кој судот го одредил со привремената мерка. Ако тужителот го изгуби спорот одговара и за надомест на штета на новиот сопственик. Барањето за издавање на привремена мерка, во зависност од околностите на предметот поткрепени со веродостојни докази, се обезбедува со гаранција не помала од 1/3 од вредноста на постигнатата цена на предметот на залогот.

Тужбата за побивање на актите изјавена по истекот на 15 дена, сметано од денот на одржаното јавно наддавање на кој е продаден залогот, односно од денот кога е составен записникот врз основа на кој заложниот доверител стекнува право на сопственост на залогот согласно член 64-љ ст.1 од Законот, односно од денот на потпишувањето на записникот за непосредна спогодба за продажба на залогот, е без правно дејство во однос на новиот сопственик кој го стекнал правото на сопственост врз предметот на залогот.

Ова значи дека заложниот должник може да поднесе тужба и пред спроведување на продажбата на предметот на залогот бидејќи тужбата може да биде поднесена заради утврдување на недопуштеност на извршувањето или да се утврди дека заложниот доверител нема право на реализација на залогот и во таков случај судот може да издаде привремена мерка со која ќе се одложи стекнувањето на правото на сопственост врз предметот на залогот и доколку таква мерка издаде првостепениот суд согласно член 68 став 3 доколку нотарот врши продажба на предметот на залогот нотарот е должен да ја запре постапката за реализација на залогот.

Според одредбата од став 2 од член 67 произлегува дека предлогот за издавање на привремена мерка може да биде ставен во поднесената тужба за побивање на актите за реализацијата на залогот. Во случајот ќе треба во смисла на член 35 од Законот за обезбедување на побарувањата судот да испитува дали се исполнети условите за дозволување на привремена мерка за обезбедување на непарично побарување. Рокот

предвиден во член 67 став 2 за издавање на привремената мерка е инструктивен рок додека пак рокот за поднесување на тужба од став 3 од истиот член има влијание врз стекнувањето на правото на сопственост на новиот сопственик што значи поднесената тужба го спречува стекнувањето на правото на сопственост од страна на новиот сопственик без оглед на тоа дали судот ја издал привремената мерка во наредните 15 дена од приемот на тужбата.

Во погоре споменатата одредба од ставот 3 од членот 68 каде е предвидена обврска на нотарот да ја запре постапката за реализација на залогот кога судот изрекол привремена мерка, укажува дека тужба во врска со запирање на реализацијата на залогот може да се поднесе и пред да дојде до рочиште за јавно наддавање кое го спроведува нотарот. Во таков случај заложник должник или третото лице кога има поднесено тужба за утврдување на непостоење на право на заложниот доверител да пристапи кон реализација на залогот има право да бара да се издаде привремена мерка дури и пред поведувањето на спорот доколку се исполнети претпоставките предвидени во Законот за обезбедување на побарувањата за издавање на таква привремена мерка.

Во праксата често се случува со привремената мерка судот да му наложи на нотарот да ја запре постапката за реализација на залогот, што по мое мислење е погрешно, бидејќи согласно Законот за обезбедување на побарувањата привремената мерка може да се однесува само на должникот и кога се издаде доволно е таа да му биде испратена на нотарот кој почнал постапка за реализација на залогот и во таков случај тој е должен согласно член 68 став 3 да ја запре постапката за реализација.

На крајот сакам да укажам на неколку општи прашања во врска со издавањето на привремените мерки и тоа:

- Привремената мерка секогаш се однесува само за должникот - тужениот
- Само доверителот- тужителот или орган одреден со Закон може да бара издавање на привремена мерка
- Кога се бара издавање на привремена мерка пред поведување на постапката, предлагачот мора да наведе во предлогот каква тужба ќе поднесе за оправдување на мерката, а судот да провери дали се исполнети условите за издавање на привремената мерка во врска со тужбата што има намера да ја поднесе предлагачот и да го задолжи предлагачот во одреден рок таквата тужба да ја поднесе.
- Во постапката за издавање на привремена мерка не се изведуваат докази и не се утврдува фактичка положба, туку само се врши увид во доказите а во врска со прашањето

дали се исполнети условите за издавање на предвидената привремена мерка во Законот.

- Кога има потреба, почесто да се користи правото за определување на гаранција наместо привремена мерка по Законот за обезбедување на побарувањата.
- Со привремената мерка не се стекнува заложно право.
- Заложно право на недвижност и на подвижни предмети е едно од средствата за обезбедување на побарувањата и се става само врз основа на извршна исправа што гласи на парично побарување (чл.12 и чл.17 од ЗОП) и е различно од привремената мерка.
- За спроведување на привремените мерки издадени пред или во текот на постапката пред суд надлежен е судот кој ја издал мерката/чл.30 од Законот за обезбедување на побарувањата, а не извршител.

**Судија
Даница Ристева**

I. ПОСЕБНА ОДГОВОРНОСТ НА СОДРУЖНИЦИТЕ И АКЦИОНЕРИТЕ СПОРЕД ЗАКОНОТ ЗА ТРГОВСКИ ДРУШТВА

1. Трговско друштво

Законот за трговски друштва на Република Македонија, покрај другото, ги уредува и видовите на трговци - трговци поединци и правни лица и се она што е поврзано со нивното основање, правниот субјективитет, одговорноста за обврските на друштвото, посебната одговорност на содружниците односно акционерите, органите на управување и нивните овластувања и одговорности, водењето на трговските книги, годишните сметки, финансиските извештаи.

Трговското друштво е дефинирано како правно лице во коешто едно или повеќе лица вложуваат пари, ствари или права во имот што го користат за заедничко работење и заеднички ја делат добивката и загубата од работењето.

Трговското друштво самостојно врши дејност, заради остварување добивка.

Како правно лице, трговското друштво може да стекнува права и да презема обврски, да стекнува сопственост и други стварни права, да склучува договори и други правни работи, да тужи и да биде тужено пред суд, арбитража или друг избран суд и да учествува во други постапки.

Својството на правно лице го стекнува со уписот во трговскиот регистар, а истото му престанува со бришењето на уписот во трговскиот регистар.

2. Одговорност за обврските

Трговското друштво одговара за своите обврски со сиот свој имот.

Содружниците на јавното трговско друштво и комплементарите во командитното друштво и во командитното друштво со акции, одговараат за обврските на друштвото **неограничено и солидарно со сиот свој имот.**

Содружниците на друштвото со ограничена одговорност и акционерите на акционерското друштво, како и командиторите во командитното друштво и командитното друштво со акции, **не одговараат за обврските на друштвото**, ако со овој закон поинаку не е определено.

3. Посебна одговорност на содружниците односно акционерите

Според **чл.28 од Законот за трговските друштва**, содружниците, односно акционерите на трговското друштво одговараат неограничено и солидарно за обврските на друштвото во случаите, ако:

- го злоупотребиле друштвото како правно лице за да постигнат цели што за нив како поединци, се забранети;
- го злоупотребиле друштвото како правно лице за да им нанесат штета на своите доверители;
- спротивно на законот, располагале со имотот на друштвото како со свој сопствен имот или
- во своја корист или во корист на кое било друго лице го намалиле имотот на друштвото, а знаеле или морале да знаат дека друштвото не е способно да ги изврши своите обврски спрема третите лица.

Одредбите соодветно се применуваат и за одговорноста на тајниот содружник.

Во пракса, се појавуваат случаи на поднесени тужби против содружниците односно акционерите, во кои тужителите само се повикуваат на одредбите од чл.28 од Законот за трговски друштва, без притоа конкретно да прецизираат по кој од наведените основи од нив ја бараат неограничената и солидарна одговорност за обврските на друштвото.

Јасно е дека оваа одредба преставува исклучок од правилото дека за своите обврските друштвото со ограничена одговорност и акционерското друштво одговараат со својот имот, а содружниците и акционерите не одговараат за обврските на друштвото, освен ако со овој закон поинаку не е определено.

Од таа причина, во спор што се води спрема содружник или акционер, треба да се докаже постоење на основ за примена на оваа законска одредба, односно да се утврди посебна одговорност на содружниците или акционерите.

Постоењето на посебната одговорност не се претпоставува.

Така на пример, за да се докаже злоупотреба на друштвото за да се постигнат забранети цели или заради нанесување на штета на доверителите, треба **да се предложат докази** за тоа на кој начин и со кои преземени дејствија акционерите или содружниците постапиле спротивно на Законот. Истото и за останатите основи –дека содружниците располагале со имот на друштвото спротивно на законот или го намалиле имотот на друштвото во корист на содружник или акционер или трето лице, во ситуација кога друштвото не е способно да ги изврши обврските спрема трети лица.

Само со утврдена посебна одговорност на содружниците односно акционерите, судот ќе може со примена на оваа законска одредба да усвои тужбено барање на доверител. Неограничената и солидарна

одговорност ќе се утврди тогаш кога ќе се докаже дека содружниците односно акционерите постапувале на начин предвиден во чл.28 од Законот, односно спротивно на одредбите на Законот кои ги регулираат правата и обврските на содружниците односно акционерите.

Исто така, кога е отворена и спроведена **стечајна постапка** или по отворање и истовремено заклучување на стечајна постапка, кога доверителите не успеале да си ги наплатат побарувањата, не може автоматски да се примени оваа одредба и да се задолжат содружниците односно акционерите да ги исплатат останатите обврски на друштвото. И за тоа треба да има основ.

Во судската пракса се појавуваат случаи во кои тужбеното барање се одбива бидејќи тужителот не предложил докази за поткрепа на околностите наведени во тужбата.

Од друга страна, не ретко, тужбеното барање се усвојува, иако не е докажана посебната одговорност, а судот само се повикува на одредбата на чл.28 од Законот.

Ваквата судска пракса укажува на несоодветно поставени тужбени барања од страна на доверителите, непредложени или ненавремено предложени докази со тужбата или во текот на постапката, или погрешна примена на одредбите на Законот за трговски друштва.

II. ОДГОВОРНОСТ НА ОРГАНИТЕ НА УПРАВУВАЊЕ НА ТРГОВСКИТЕ ДРУШТВА ЗА НАДОМЕСТ НА ШТЕТА НА ДОВЕРИТЕЛИТЕ

Ова е посебен вид на одговорност, па кога се зборува за двата вида на одговорности во рамки на елаборираната тема, јасна е потребата за дистинкција помеѓу нив.

Како што е претходно кажано, посебната одговорност на содружниците односно акционерите е дефинирана во одредбите на чл.28 од Законот за трговски друштва.

Не секогаш акционерите односно содружниците се и органи на управување на друштвата.

Во зависност од статусот на лицето – дали е содружник односно акционер или е орган на управување, дефинирана е и неговата одговорност.

Одговорноста на органот на управување за работењето на друштвото, во Законот е определена како одговорност спрема друштвото и акционерите, од една страна и како одговорност спрема доверителите или трети лица, од друга страна.

Но, за да се елаборира за одговорностите на органите на управување, застапување и надзор, потребно е да се нагласат нивните

законски овластувања.

1. Системи на управување

Со друштвото за ограничена одговорност управува управител, односно управители.

Кога во друштвото има три или повеќе управители, тие можат заедно да управуваат со друштвото, како негов орган на управување.

Управителот е должен да ги води работите на друштвото со внимание на уреден и совесен трговец.

Управителот е лично и неограничено одговорен, а ако друштвото има двајца или повеќе управители тие одговараат и солидарно спрема друштвото и спрема третите лица, за работењето спротивно на одредбите на законот и другите прописи и за непочитувањето на договорот за друштвото. Ако има повеќе управители, тие одговараат неограничено и солидарно.

Надзор над работењето на друштвото може да врши надзорен одбор или контролор, а ако во друштвото не е образуван орган на надзор, надзорот го вршат непосредно содружниците, поединечно или заеднички.

Управувањето со акционерското друштво, може да биде организирано според **едностепен систем** (одбор на директори) или според **двостепен систем** (управен одбор или управител и надзорен одбор).

Друштвото го избира системот на управување. Со измени на статутот може едностепениот систем на управување да биде заменет со двостепен и обратно.

Одборот на директори, во рамките на овластувањата определени со законот и статутот и овластувањата што изречно му се дадени од собранието, управува со друштвото. Одборот на директори **има најшироки овластувања во управувањето со друштвото** во рамките на предметот на работењето на друштвото и во дејствувањето во сите околности од името на друштвото, со исклучок на овластувањата што изречно им се дадени на неизвршните членови на одборот на директори.

Неизвршните членови, покрај овластувањата што со овој закон им се определени во вршењето на правото на надзор над водењето на работењето од страна на извршните членови, имаат право да вршат увид и да ги проверуваат книгите и документите на друштвото, како и имотот, особено благајната на друштвото и хартиите од вредност и стока. Неизвршните членови за вршење одделни стручни работи од надзорот можат да задолжат кое било вработено лице во друштвото или друго стручно лице.

Управниот одбор управува со друштвото и, во тие рамки, **го води работењето на друштвото под сопствена одговорност**. Управниот

одбор има најшироки овластувања во управувањето со друштвото, односно во вршењето на сите работи сврзани со водењето на работите и на тековните активности на друштвото и да дејствува во сите околности од име на друштвото во рамките на предметот на работењето на друштвото, со исклучок на овластувањата коишто изречно му се дадени на собранието и на надзорниот одбор.

Сите членови на управниот одбор ги водат и ги вршат заедно работите погоре наведени.

Управниот одбор, заради извршување на овластувањата, може да назначи раководни лица кои го вршат секојдневното водење на работењето на друштвото во согласност со одлуките, насоките и налозите на управниот одбор.

Надзорниот одбор врши надзор врз управувањето со друштвото што го врши управниот одбор.

Надзорниот одбор може да врши увид и да ги проверува книгите и документите на друштвото, како и имотот, особено благајната на друштвото и хартиите од вредност и стока. Надзорниот одбор за вршење одделни стручни работи од надзорот може да задолжи одделни членови на одборот, овластениот ревизор или стручни лица.

На надзорниот одбор не можат да му бидат пренесени овластувања во врска со управувањето на друштвото, освен ако со овој закон поинаку не е определено. По исклучок, со статутот може да се определи дека за определени видови работи управниот одбор може да одлучува само со претходно одобрение на надзорниот одбор.

Надзорниот одбор го застапува друштвото спрема членовите на управниот одбор.

Извршните членови на одборот на директорите, членовите на управниот одбор, односно управителот **најмалку еднаш во три месеца** му поднесуваат на одборот на директорите, односно на надзорниот одбор **пишан извештај за работењето на друштвото**, а по истекот на деловната година поднесуваат **и годишна сметка, годишни финансиски извештаи и годишен извештај за работењето на друштвото**.

На барање на неизвршните членови на одборот на директорите, односно на надзорниот одбор, извршните членови на одборот на директорите, членовите на управниот одбор, односно управителот составуваат посебен извештај за состојбата на друштвото или за некое прашање од неговото работење.

2. Обврска во случај на загуба, на презадолженост и на неспособност за плаќање

Согласно член 354 од ЗТД, **ако друштво во текот на работењето**, а особено ако според тримесечната или полугодишната пресметка, односно годишната сметка **покажува нова загуба**, поголема од 30% од вредноста на имотот на друштвото, односно 50% од основната главнина, **извршните членови на одборот на директори, односно управниот одбор** мораат **веднаш да подготват извештај** во писмена форма во којшто ќе ги

објаснат **причините за загубата** и ќе предложат мерки со коишто загубата ќе биде покриена. **Извештајот се одобрува од одборот на директори, односно од надзорниот одбор.** Во рок од 48 часа од создавањето дека друштвото покажало загуба, органот на управување свикува собрание на кое ќе ги извести акционерите за состојбата и за преземените мерки.

Ако настапи околност којашто со законот е определена како **услов за отворање на стечајна постапка**, органот на управување, најдоцна во рок од **21 ден** од денот на настанувањето на условот за отворање стечајна постапка, **свикува собрание** на коешто ги известува акционерите за состојбата и за преземените мерки, како и за мерките што треба да бидат преземени и одобрени од акционерите на собранието.

По настапувањето неспособност за плаќање на друштвото или негова презадолженост, **органот на управување не смее да предлага или да врши исплати**, освен плаќања коишто се неопходни за редовно работење на друштвото и коишто се вршат со внимание на совесен и уреден трговец.

Членовите на органот на управување солидарно им одговараат на доверителите и на акционерите за предизвиканата штета ако постапиле спротивно на погоренаведеното.

Законот за стечај содржи и одредба со која е предвидена обврска на органите на управување, застапување и надзор на трговските друштва, навремено да иницираат стечајна постапка.

Според **чл.51 ст.9 од Законот за стечај**, органите на должникот овластени за негово застапување според закон, се должни да поднесат предлог за отворање на стечајна постапка најдоцна во рок од 21 ден од денот на настапувањето на причините за отворање стечајна постапка. Заедно со предлогот за отворање стечајна постапка, должникот – односно горенаведените органите, ќе приложат: потврда од банката која го извршува платниот промет за должникот, за состојбата на средствата на сметката и за ненамирените побарувања кои треба да бидат исплатени од сметката, извештај за имотот со доказ за сопственост и потврда од надлежните органи за состојбата во однос на платените даноци и придонеси.

Во ставот 8 на истата одредба на Законот, предвидено е дека лицата и органите на управување, застапување и надзор на трговските друштва и други правни лица, ќе бидат лично, солидарно и неограничено одговорни за штетите што ги предизвикале на доверителите на трговското друштво или друго правно лице – должник, ако не поднеле предлог за отворање стечајна постапка, иако знаеле или морале да знаат за презадолженоста на трговското друштво или другото правно лице. Имотната одговорност за штета на лицата и органите не ја исклучува и не влијае врз можната казнена (кривична одговорност) за тие лица.

Солидарната одговорност значи одговорност на сите лица-членови на органот на управување, застапување и надзор, до целосно намирување на штетата на доверителот.

Штетата пак, претставува ненамирено побарување на доверителите од должникот, како последица на непостапување на органот на управување согласно наведените законски одредби.

Тука се поставува пред се прашањето за **активна легитимација за поведување и спроведување на постапка пред суд.**

За да некој доверител биде активно легитимиран за покренување на парнична постапка против органите на управување, не е доволно само да има побарување спрема должникот, туку истиот **мора да докаже дека не успеал да си го наплати своето побарување во постапка спрема должникот.** Само тогаш ќе докаже дека претрпел штета. Имено, основно облигационо правило на должничко доверителските односи е дека за долговите трговското друштво одговара со својот имот.

Во таа смисла, **акционерското друштво и друштвото со ограничена одговорност, за своите обврски одговараат со сиот свој имот.**

Органите на управување не се трговско друштво, бидејќи трговското друштво има свој посебен правен субјективитет, нити пак органот на управување секогаш е и основач на друштвото (иако тоа е чест случај).

Органот на управување го води работењето на друштвото на сопствена одговорност.

Во пракса можат да се јават **повеќе видови на спорови** по основ на одговорност на органите за штета што ја претрпеле доверителите.

Имено, тужителот може да поднесе тужба против органот на управување односно неговите членови како физички лица, а пред тоа да не се обидел да го наплати побарувањето од должникот, сметајќи дека со директна тужба против членовите на органот на управување, ќе добијат некаков приоритет во намирувањето. Меѓутоа, бидејќи законот јасно прецизира под кои услови и во кој случај органот на управување одговара за обврските на должникот односно за штетата што ја претрпел доверителот, јасно е дека не може да се поистовети одговорноста пропишана во чл.51 ст.8 од ЗС со одговорност за исплата на обврските на должникот.

Затоа, во пракса не треба да постои дилема дали доверителот треба веднаш да се обрати со тужбено барање за надомест на штета спрема членовите на органот на управување. Одговорот е не.

Истото од причина што треба да се знае што е штета за доверителот бидејќи законот не зборува за долг, туку за штета.

Самата интенција на законот е јасна – штетата на доверителот е ненамирениот износ на побарувањето, којшто доверителот не успеал да го наплати од должникот и неговиот имот.

Меѓутоа, освен постоење на штета, треба да постои и законска претпоставка за да се поднесе тужба против членовите на органот на управување.

Уште еднаш да напомниме дека основ за поднесување на тужба по чл.51 ст.8 од ЗС е неподнесување на предлог за отворање на стечајна постапка во име на должникот, во ситуација кога овластените лица знаеле или морале да знаат за презадолженоста на трговското друштво или друго правно лице.

Сознанието на органот на управување за ликвидноста и финансиската состојба на трговското друштво е дел од нивната секојдневна работа во рамки на управувањето со друштвото.

Дел од овластувањето и обврските на органот на управување е и **водењето на трговските книги и контролата на финансиските извештаи.**

Законот за трговски друштва предвидува лична и неограничена одговорност на членовите на органот на управување кога водењето на трговските книги не се врши согласно законот и актите на друштвото.

Кога се работи за управител поединец законот предвидува лична и неограничена одговорност, а кога се работи за повеќе управители, законот зборува за неограничена и солидарна одговорност.

Од трговските книги и финансиските извештаи редовно се следи ликвидноста на друштвото, па во случај на настапување на неможност за исплата на стасаните обврски, органот на управување најдоцна од 21 ден од настапување на неликвидност, е должен да поднесе предлог за отворање на стечајна постапка.

Кога доверителот безуспешно се обидел да го наплати побарувањето од должникот, во таков случај постои активна легитимација на негова страна, но под услов да не е отворена стечајна постапка спрема должникот.

Се поставува прашање **кога и на кој начин судот ќе утврди дали доверителот навистина безуспешно се обидел да го наплати своето побарување од должникот**, односно, дали е доволно доверителот само да го повикал должникот да го плати долгот или треба да докаже дека презел и други дејствија за присилна наплата на своето побарување.

Имено, доверителот треба да докаже дека иницирал постапка за присилна наплата на своето побарување од должникот, па ако истата завршила безуспешно, а не е поднесен предлог за отворање на стечајна постапка, би имал право да ја поднесе тужбата против членовите на органот на управување.

Кога тужбата е поднесена после безуспешен обид за наплата од должникот спрема кој истовремено е отворена и заклучена стечајна постапка, и во таа ситуација доверителот е активно легитимиран да поднесе да бара надомест на штета од членовите на органот на управување.

Истото од причина што стечајна постапка не се отворила, нема стечаен управник да ги застапува интересите на доверителите преку заштита на стечајната маса, доверителите не се повикани да ги пријават своите побарувања, па им останува можноста да побараат намирување од неограничено и солидарно одговорните лица. Но, повторно, треба да се исполнети законските претпоставки од чл.51 ст.8 од СЗ.

Ако е отворена и се води стечајна постапка спрема должникот, доверителите немаат овластување самостојно да поднесуваат тужби за надомест на штета. Имено, одредбата на **чл.150 од Законот за стечај** предвидува дека надомест на штетата што заеднички ја претрпеле стечајните доверители заради намалување на имотот што влегува во стечајната маса пред или по отворањето на стечајната постапка, (заедничка штета) во текот на стечајната постапка може да бара само стечајниот управник. Ако барањата за надомест на штетата се насочени против стечајниот управник, таквите барања може да ги истакнува само ново поставениот стечаен управник.

Стечајниот управник, во постапките што ги иницирал со поднесената тужба, треба да докаже дека должникот односно неговите органи пред отворање на стечајната постапка или по нејзиното отворање, со незаконити дејствија или со пропуштање да преземат дејствија, го намалиле имотот на должникот кој би требало да влезе во стечајната маса или ги зголемиле обврските спрема доверителите.

Стечајниот управник, со тоа што ја застапува стечајната маса и води спор за нејзина заштита, истовремено ги застапува интересите на сите доверители на стечајниот должник. Истото во рамки на основната цел на Законот за стечај – колективно намирување на доверителите од стекнатата стечајна маса на должникот, според исплатни редови.

Во ваков случај, отпочнатата постапка за надомест на штета од страна на стечајниот управник и парницата која што не завршила до заклучување на стечајната постапка, стечајниот управник има овластување да ја продолжи и доврши до нејзино павосилно решавање. При тоа, стечајниот управник ја застапува стечајната маса и после заклучувањето на стечајната постапка. Успешен исход на спорот ќе значи докажување на незаконити дејствија или пропуштање на органот на управување, заради што стечајната маса се намалила, па доверителите претрпеле штета. Она што ќе се стекне со успешно завршената парница, претставува стечајна маса од која колективно ќе се намируваат на доверителите.

По заклучувањето на стечајната постапка, доколку стечајниот управник не поднел тужба за надомест на штета, доверителот има активна легитимација да бара надомест на штета по основ на одредбите од чл.51 ст.8 од Законот за стечај доколку се докаже дека е исполнета таа законска претпоставка.

Освен обврската на тужителите да докажат постоење на основ за тужбеното барање, товарот на докажувањето во ваквите спорови паѓа и на тужените односно на членовите на органот на управување, кои треба да докажат дека во текот на работењето постапувале со внимание на уреден и

совесен трговец и дека не постои нивна одговорност за настанатата штета.

Бидејќи членовите на органот на управување се обврзани да ја работат својата работа со внимание на совесен трговец, истите одговараат доколку работењето не го спроведуваат со доволното внимание.

Вниманието на совесен и уреден трговец претставува повисок степен на одговорност и внимание од она што е потребно за обичните луѓе.

Една од ситуациите која предвидува одговорност на органот на управување е ситуацијата кога се врши исплата на доверители откако ќе настапи неспособност на друштвото за плаќање на обврските или кога истото е презадолжено. Вакви ситуации често има во праксата заради што законот предвидел одговорност на органот на управување кој што врши исплати, но не предлага отворање на стечајна постапка, иако се исполнети законските претпоставки. Постоене на неликвидност – неспособност за плаќање на обврските, лесно се докажува преку состојбата на жиро сметката на должникот, а прашањето за презадолженоста е фактичко прашање за кое треба да се изјасни органот на управување, органот на надзор и собранието на акционери односно собирот на содружници.

4. Кога трговското друштво е бришано

Според одредбите од чл.550 од ЗТД, Ако спрема бришаното друштво се остварува некое прво пред суд, судот на поранешното друштво му поставува привремен застапник. **Лицата кои одговарале за обврските на поранешното друштво, можат според својата одговорност да бидат тужени ако не настапила застареност.**

Оваа одредба не треба да создава дилеми во праксата, бидејќи истата во првиот дел дефинира ситуацијата кога трговското друштво е бришано, а спрема него се остварува некое право пред суд и во таков случај судот поставува привремен застапник.

Меѓутоа, во вториот дел на одредбата законот дефинира дека тужбено барање за наплата на побарување, може да се истакне спрема лицата кои одговараат за обврските на поранешното друштво, и во рамки на таквата одговорност можат да бидат тужени ако не настапила застареност. За кои лица станува збор кажуваат претходно анализираните одредби на Законот за трговски друштва.

На крајот, сметам дека овој материјал ќе помогне да се расчистат одредени дилеми околу разграничувањето на одговорноста на содружниците и акционерите од една страна и органите на управување и лицата овластени за застапување и надзор, од друга страна, како и правата на доверителите за надомест на штета по тој основ.

Сигурно е дека ќе има и различни мислења, но судската пракса во секој случај ќе ги расчисти дилемите и разликите во пристапот на толкувањето на законските одредби кои ги регулираат овие прашања.

Судија
Татјана Сусулеска